

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra psychologie

Bakalářská práce

Projevy individualismu v kolektivistické Číně

Veronika Hladová

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Veronika Hladová

Hospodářská politika a správa

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Projevy individualismu v kolektivistické Číně

Název anglicky

Perception of individualism in collectivist China

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát na základě vlastního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na výzkumnou otázku a podotázky:

Jaký přístup zaujímají čínští a zahraniční studenti k tématům: vzdělávání, role ve skupině, péče o rodiče a rodinu, náboženství atd.?

Jaké hlavní mezníky dle studentů přispěly k utváření Číny a její kultury?

Pociťují studenti vliv západních zemí na čínskou kulturu?

Mají individualistické prvky dle studentů na Čínu dopad?

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků dlouhodobého terénního výzkumu a materiálu získaného od čínských a mezinárodních studentů ze Sichuanské provincie, města Chengdu. Důraz bude kladen zejména na kvalitativní metody sběru dat, navazující na sekundární (statistické) údaje.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

group identity, individualismus, kolektivismus, jedinec, rodina, role

Doporučené zdroje informací

- LYNCH, Scott M. a STEELE, Liza G. The Pursuit of Happiness in China: Individualism, Collectivism, and Subjective Well-Being During China's Economic and Social Transformation. *Social Indicators Research*. November 2013, vol 114, no. 2, s. 441-451. Dostupné také z: <<http://www.jstor.org/stable/24720256>>.
- MELUZÍNOVÁ, Lenka. Konzument nebo produkt konzumu? Vliv střední třídy na postavení žen v Číně [online]. Brno, 2019 [cit. 2020-08-28]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/bj9r6/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.
- MOODY, Harry R. a Jennifer R. SASSER. *Aging : concepts and controversies*. 8th ed. Los Angeles: SAGE, 2015. 56. ISBN 9781452275888.
- MOORE, Robert L. Generation Ku: Individualism and China's Millennial Youth. *Ethnology*. vol 44, no. 44, 2005, s. 357-376. Dostupné také z: <<https://www.jstor.org/stable/3774095>>.
- Palmer, Michael, and Chao Xi. "China." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, vol. 622, 2009, pp. 270–279. JSTOR, DOI <https://doi.org/10.1177/0002716208328447>
- SAUNDERS, Ashley a Leslie SAUNDERS. *Zákon jednoho*. Přeložil Drahomíra MICHNOVÁ. Praha: Dobrovský, 2020. King Cool. ISBN 978-80-7642-058-8.
- SHENG, Xuewen. Chinese Families. In: *Handbook of world families*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, 2005. s. 99–123
- SCHMITT, Éric-Emmanuel. *Deset dětí paní Ming*. Přeložil Dana MELANOVÁ. Praha: Motto, 2016. Román (Motto). ISBN 978-80-267-0690-8.
- YUESHENG, SUN, and WEI ZHANGLING. "The One-Child Policy in China Today." *Journal of Comparative Family Studies*, vol. 18, no. 2, 1987, pp. 309–325. JSTOR, DOI <https://doi.org/10.3138/jcfs.18.2.309>
- ZHANG, J. (2017). The Evolution of China's One-Child Policy and Its Effects on Family Outcomes. *The Journal of Economic Perspectives*, 31(1), 141-159. DOI <https://doi.org/10.1257/jep.31.1.141>
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D., prof.h.c.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 15. 2. 2021

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 2. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Projevy individualismu v kolektivistické Číně“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu bakalářské práce panu docentovi PhDr. Ing. Petrovi Kokaislovi, Ph.D., prof.h.c. za věcné rady a zájem o výzkumnou problematiku. Ráda bych také poděkovala respondentům za jejich ochotu podílet se na mé výzkumné práci a za informace, které mi poskytli.

Projevy individualismu v kolektivistické Číně

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na odhalení projevů individualismu v kolektivistické Číně. Hlavním zdrojem dat je hloubkový rozhovor s čínskými a mezinárodními studenty, jenž proběhl přes čínskou aplikaci Wechat (Wēixìn 微信) formou videohovoru. Tato data jsou podepřena o autorčino zúčastněné pozorování po dobu jednoho roku mezi lety 2018 až 2019 v Sečuánské provincii (sìchuān 四川) ve městě Chengdu (Chéngdū 成都). První část práce tvoří literární rešerše, která obeznámí čtenáře s již vniklými výzkumy na dané téma a konkrétně popisuje Hofstedovo model Dimenzializace kultur, jenž je pro výzkum klíčový. Zároveň čtenáře seznámí s teoretickými východisky a pojmy, které se práce týkají. V metodologické části popisuje vybranou techniku sběru dat a uvádí základní informace o průběhu výzkumu. V praktické části se z počátku věnuje kulturně-historickému kontextu, kterým otevírá detailně komentované výpovědi studentů. V poslední části práce jsou sesbíraná data porovnána s již proběhlými výzkumy z literární rešerše, která výzkum stručně shrnuje.

Klíčová slova: group identity, individualismus, jedinec, kolektivismus, rodina, role

Perception of individualism in collectivist China

Abstract

The bachelor thesis focuses on revealing the perceptions of individualism in collectivist China. The main source of the data is an in-depth interview with Chinese and international students within Chinese application Wechat (Wēixìn 微信) through a video call. These data are supported by the author's participatory observation during one year (2018-2019) in Sichuan Province (sìchuān 四川) in the city of Chengdu (Chéngdū 成都). The first part of the work consists of a literature research, which acquaints the reader with the already established research on the topic and specifically describes Hofstede's model Dimensionalization of cultures, which is crucial for the research. At the same time, it familiarizes reader with the theoretical background and concepts that are related to this work. The methodological part describes selected technique of data collection and provides basic information about the course of research. In the practical part, it initially deals with the cultural-historical context, which opens detailed comments of students. In the last part of the work, the collected data are compared with already conducted research from the literature research, which briefly summarizes this work.

Keywords: collectivism, group identity, family, individualism, individual, role

Obsah

1. ÚVOD A CÍL PRÁCE	8
2. LITERÁRNÍ REŠERŠE	10
2.1. Přístup ke vzdělávání.....	10
2.2. Modernizace	14
2.3. Civilizace.....	15
2.4. Individualismus v Hofstedovo pojetí.....	18
3. METODOLOGIE	25
3.1. Kvantitativní výzkum	25
3.2. Kvalitativní výzkum	25
3.3. Průběh výzkumu	26
3.3.1. Respondenti z Číny a jiných kolektivistických zemí.....	27
3.3.2. Respondenti z individualistických zemí	28
4. PRAKTICKÁ ČÁST	29
4.1. Kulturně – historický kontext.....	29
4.1.1. Kulturní kořeny	29
4.2. Čína v 19. století	31
4.2.1. Koloniální evropské mocnosti	32
4.2.2. Boxerské povstání	34
4.3. Čína ve 20. století	35
4.3.1. Rozdělení Číny	36
4.3.2. Druhá čínsko – japonská válka	37
4.3.3. Po druhé světové válce	38

4.3.4.	Události v 90. letech a nové tisíciletí	39
4.4.	Přístup ke vzdělávání.....	40
4.5.	Role ve skupině.....	44
4.6.	Rodinné vztahy.....	48
4.7.	Náboženství.....	52
4.8.	Hlavní mezníky čínské kultury a její význam	55
4.9.	Kulturní adaptace na období modernity	59
4.10.	Vnímání západní kultury	63
4.10.1.	Odlišnosti západního světa a Číny	65
4.10.2.	Vliv západních zemí	67
4.11.	Individualismus v čínském kontextu.....	71
5.	DISKUSE VÝSLEDKŮ A ZÁVĚR.....	75
6.	SEZNAM LITERATURY.....	78

1. Úvod a cíl práce

Čínská kultura je jednou z nejstarších na světě. Kulturou, která si prošla nesčetně porážkami, okupacemi, občanskými válkami a revolucemi. Po celou dobu své vlády se čínské dynastie snažily o zachování Číny, jako Říše středu. Ne vždy se jim to ale podařilo. Je však nutné si připomenout, že žádná oblast, která byla proti jejich vůli zabrána, ani lidský život, který byl zmařen, nedonutil Čínu truchlit tak, jako podkopání jejich vlastní víry v nedotknutelnost Říše středu. A tak Čína častokrát musela čelit sobě samé v otázce národnostní hrdosti, která koluje v žilách každého Číňana. Avšak i přesto si zachovala samu sebe. Přinesla světu nesčetně vynálezů a v dnešní době udává ekonomický směr. Nakolik si je však schopna udržet zakořeněné vzorce chování, které jsou předávány po tisíce let naskrz generacemi? Je pro Čínu vůbec reálné nadále zůstat kolektivistickou společností, když se zároveň postupně otevírá západnímu světu? Dokáže najít balanc mezi svou jedinečnou kulturou a modernizací světa?

Tato práce se zabývá hloubkovou analýzou názorů studentů ze Sečuánské provincie (sichuān 四川) města Chengdu (Chéngdū 成都) v Čínské lidové republice, dále jen v Číně. Respondentům jsou pokládány otázky k odhalení, zda se individualismus v Číně mohl začít projevovat a pokud ano, tak jakým způsobem. Protože tuto ideu, založenou na jedinci jakožto středu, který má zodpovědnost jen sám za sebe, nacházíme jako signifikantní zejména pro západní země, je nutné zprvu zjistit, jak jsou západní země vnímány. Po zjištění tohoto názoru se můžeme vydat na cestu zjištění jeho vlivu na čínskou kulturu.

Cílem předkládané bakalářské práce je zodpovědět si následující výzkumné otázky:

Jaký přístup zaujímají čínští a zahraniční studenti k tématům: vzdělávání, role ve skupině, péče o rodiče a rodinu, náboženství atd.?

Jaké hlavní mezníky dle studentů přispěly k utváření Číny a její kultury a co pro ně jejich kultura znamená?

Pociťují studenti vliv západních zemí na čínskou kulturu?

Jak je vnímán individualismus v čínském kontextu?

V literární rešerši se práce věnuje závěrům z předchozích, tematicky podobných výzkumů. Zároveň tyto výsledky doplňuje vysvětlením jednotlivých pojmů a teorií, které se s tématem práce pojí. V práci je několikrát odkazováno na výzkumy holandského sociologa Geerta Hofsteda, který vytyčil typologii kultur, jež je stěžejní pro odhalení potenciálních individualistických prvků. První část praktické práce se zaměřuje na historicko-kulturní kontext, který pomáhá pochopit smýšlení čínského lidu. V druhé části autor interpretuje výsledky, kterých bylo prostřednictvím výzkumu dosaženo a průběžně je v jednotlivých kapitolách komentuje. V závěru práce jsou výsledky diskutovány a porovnány se závěry výzkumů zmíněných v literární rešerši.

2. Literární rešerše

2.1. Přístup ke vzdělávání

Tématem školství a přístupu ke vzdělávání v Číně se zabývalo mnoho zahraničních autorů. Jedním z nich je například Belinda Dello-Lacovo, která se ve svém výzkumném článku z roku 2009 snaží detailně popsat mnoholetý vývoj přístupu k čínskému vzdělávacímu procesu. Ten byl v minulosti velmi kritizován pro primární zaměření na memorování faktů a následné zkoušení – v Číně nazývaný *jing š' tiao jü* (ying shi jiao yu 应试教育).

Díky tomu se začala Čína zajímat o modely přístupů k výuce, které byly v předních asijských zemích, jako je Japonsko, Jižní Korea a Singapur ve fázi rozpravy. Vzdělávací ideály, které stojí za reformami kurikula jsou obecně označovány jako prapor *su-č' tiao-jü* (suzhi jiaoyu 素质教育). Tento termín se označuje jako „kvalitní vzdělávání“ a zahrnuje velkou škálu vzdělávacích ideálů, které se snaží o holistický přístup ke vzdělávání zaměřující se na celou osobu.¹

Pozadí nového kurikula, které je v Číně implementováno v roce 2001, zahrnuje škálu opatření k zajištění reformy dosavadních přístupů k primárnímu a sekundárnímu vzdělávání, které se doposud opíraly pouze o učebnice, zažité metodologické postupy a přísné systémy hodnocení. Qioing Li na základě výzkumu o dopadu kurikulárních reforem sestavil hlavní cíle, kterých by reformy měly docílit.²

1. Změna z nadměrného předávání znalostí na rozvoj schopnosti samostatně získávat a shromažďovat informace, následně je podrobit analýze a výsledky interpretovat ostatním.

¹ DELLO-IACOVO, Belinda. Curriculum reform and 'Quality Education' in China: An overview. *International Journal of Educational Development*. 2009, roč. 29, č. 3. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2008.02.008.

² LI, Qiong a Yujing NI. Impact of curriculum reform: Evidence of change in classroom practice in mainland China. *International Journal of Educational Research*. 2011, roč. 50, č. 2, s. 71–86. DOI: 10.1016/j.ijer.2011.06.003.

2. Odchýlit se od tematicky odlišných kurzů a nastavit osnovu tak, aby se předměty vzájemně prolínaly a dohromady tvořily celistvý přehled informací k danému tématu.
3. Klást větší důraz na vývoj vědy a techniky a snažit se více oprostít od znalostí z učebnic a materiálů, které nejsou schopny samy sebe aktualizovat.
4. Podpora rozvoje místního vzdělávacího programu a školního úřadu, na úkor snížení kontroly ze strany úřední vlády nad osnovami výuky.

Nový styl výuky měl tedy za úkol změnit nejen postoj žáků k učivu, ale i přístup pedagogů ke studentům.

Dello-Iacovo v závěru svého výzkumu uvádí, že se aktuálně většina škol snaží o jakousi západem inspirovanou fúzi osnov *su-č' t'iao-jü* a starší, klasickou formou vzdělávání *jing š' t'iao jü*. V praxi to vypadá tak, že se žáci učí praktickými činnostmi, ale nezapomínají ani na starší, osvědčený způsob zaměřený na zkoušení.³

Studiem odlišností v přístupu čínských a zahraničních studentů k tématům vzdělávání a role ve skupině se zabývá Larry J. Nelson. Ve svém výzkumu, který sleduje vliv role sociálních a kulturních faktorů na dospívající čínské obyvatele, Larry J. Nelson zkoumá, jak hluboce tyto faktory dokážou ovlivnit smýšlení člověka o sobě samém. Domnívá se, že sociální přesvědčení skupiny a kulturní tradice, které jsou v zemi zakořeněné, velmi úzce souvisí se sociálními vzorci vznikajícími v průběhu dospívání.⁴

Konkrétně se zaměřuje na jedinečné aspekty čínské kultury, které by měly být brány v úvahu při studiu vznikající dospělosti. Především zkoumá fázi mezi 18. a 20. rokem života, která se vyznačuje vnímáním meziprostoru, zkoumáním identity a zaměřením se na sebe, jakožto individuální osobu a možnosti, které se jí otevírají.

Nelson svou práci primárně zakládá na již vzniklém výzkumu ve Spojených státech, který Jeffrey Jensen Arnett publikuje jako knihu pod názvem *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens through the Twenties* v *Oxford University Press*. Arnett v něm navrhl teorii rozvíjející se dospělosti, která se soustřeďuje na charakteristiku vývoje mladých lidí ve věku od 18 do 25 let. V rámci této charakteristiky vytyčil čtyři hlavní

³ DELLO-IACOVO, Belinda. *Curriculum reform and 'Quality Education' in China*.

⁴ NELSON, Larry J. a Xinyin CHEN. *Emerging Adulthood in China: The Role of Social and Cultural Factors*. *Child Development Perspectives*. 2007, roč. 1, č. 2. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00020.x>.

ukazatele, na kterých svoje zkoumání stavěl. Jedná se o vnímání meziprostoru ve smyslu považování sebe samotného za dospělého nebo dospívajícího, zkoumání identity zejména v oblastech osobního života, práce a světových názorech, zaměření se na sebe samotného jako individuum a možnosti/potenciál řídit svůj život.⁵

Lerry J. Nelson tedy porovnává výsledky výzkumu z Ameriky a z Číny s aspekty čínské kultury, které by podle něj měly být vzaty v úvahu při studiu rozvíjející se dospělosti. Velmi zajímavý výzkum provedl Nelson ve spolupráci se Sarah Badger, ve kterém položili studentům v USA a Číně otázku: „*Myslíte si, že jste dosáhli dospělosti?*“. Výsledky byly statisticky významné. Zatímco 59 % čínských účastníků odpovědělo *ano*, amerických účastníků, kteří byli stejného názoru, bylo pouze 28 %.⁶

Vědci na základě výsledků výzkumu usuzují, že odpovědi tázaných poukazují na zkrácenou dobu dospívání v Číně. Zároveň podotýkají, že „zkrácenou dobu dospívání“ je třeba chápat v čínském kontextu, zejména pokud jde o to, jak mladí Číňané dospělost vnímají. Dále zjistili, že čínští vysokoškolští studenti ve věku 18 až 25 let berou jako nejdůležitější kritérium dospělosti schopnost přijímat odpovědnost za své činy a mít kontrolu nad svými emocemi. V případě přijímání odpovědnosti se američtí a čínští studenti shodují, avšak pro Číňany specifické kritérium kontroly emocí a ohled na ostatní dle vědců jasně odráží čínské kulturní hodnoty, které zdůrazňují potřeby a zájmy většiny.⁷

Podobný výzkum, vedený profesorkou a doktorkou Vzdělávací psychologie Jeannine Turner, je jednou z nejaktuálnějších studií na téma vlivu čínské kultury na čínské studenty. Vydán byl v roce 2021 a je jedním z mála výzkumů, které byly částečně spolufinancované i ze strany čínské vlády, a to konkrétně z China Scholarship Council (CSC). Výzkum je založen na zkoumání působení kultury na cílevědomost, motivaci a úspěchy. Konkrétně se

⁵ ARNETT, Jeffrey Jensen. *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York, NY, US: Oxford University Press, 2004.

⁶ BADGER, Sarah, Larry J. NELSON a Carolyn McNamara BARRY. Perceptions of the transition to adulthood among Chinese and American emerging adults. *International Journal of Behavioral Development*. 2006, roč. 30, č. 1, s. 84–93. DOI: 10.1177/0165025406062128.

⁷ Ibid.

pak Turner společně se svými kolegy z univerzity zaměřuje na ochotu čínských studentů vystupovat před třídou a jejich ochotu hovořit anglicky.⁸

Jak ovlivňují touhy studentů uspět nebo naopak jejich obavy ze selhání splnění náročných úkolů, jako je právě například hovořit anglicky – cizím jazykem, v konkurenčním prostředí? Čínský vzdělávací systém je ponořen do konfuciánské tradice, která zdůrazňuje vysoké výsledky prostřednictvím úsilí.⁹ Výzkum ukazuje, že lidé v asijských zemích, kde je zakořeněna konfuciánská tradice, mají obecně výborné výsledky. Toto tvrzení stojí na výzkumné práci z roku 2004, kterou provedli vědci House, Hanges etc. a zjistili, že důvodem tak dobrých výsledků může být projev menší tolerance vůči selhání.¹⁰

Během absolvování základního a středního vzdělání, čínští studenti pomalu zjišťují, že uspět v přijímací zkoušce NCEE (National College Entrance Exam), v Číně známá jako Kao-kechao (Gaokao 高考) nemá vliv pouze na výběr úrovně vysoké školy, kterou mohou navštěvovat. Skóre, které z této čínské zkoušky „života“ obdrží, ovlivňuje i vysokoškolský obor a samozřejmě i jejich následnou kariéru. Pokud jde o důležitost výsledků z NCEE, Lindsey Lucenta, která prováděla výzkum na podobné téma uvádí, že „*Gaokao není jen test, ale začátek nebo konec budoucnosti studenta*“¹¹. Jak si můžeme povšimnout, tlak na dosažení vysokých výsledků a školních úspěchů působí na čínské studenty velmi brzy. Jeannine Turner v závěru svého výzkumu uvádí, že kulturní zvyklosti zaměřené na vysoké skóre zkoušek, vedou studenty k motivaci k nejlepším výsledkům. Zároveň ale uvádí, že i když tato forma motivace ve výsledku působí na studenty kladně, žáci mohou mít tendenci pochybovat o svých dovednostech a porovnávat své výsledky s ostatními o trochu více než studenti jiných zemí.

⁸ TURNER, Jeannine E., Banban LI a Maipeng WEI. Exploring effects of culture on students' achievement motives and goals, self-efficacy, and willingness for public performances: The case of Chinese students' speaking English in class. *Learning and Individual Differences*. 2021, roč. 85. DOI: 10.1016/j.lindif.2020.101943.

⁹ HONG, Ying-Yi a Farideh SALILI. Challenges ahead for research on Chinese students' learning motivation in the new millennium. *Journal of Psychology in Chinese Societies*. Hong Kong: Hong Kong Psychological Society, 2000, roč. 1, č. 2.

¹⁰ HOUSE, Robert J. et al. *Culture, Leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Societies*. SAGE Publications, 2004.

¹¹ LUCENTA, L. China's higher education lacks higher learning. *Phi Delta Kappan* [Scopus]. 2011, roč. 93, č. 4. DOI: 10.1177/003172171109300421.

2.2. Modernizace

Velmi zajímavý pohled na vměšování modernity do kulturní historie a vliv západních zemí v minulosti, nám nabízí kniha *The Consequences of Modernity*, ve které autor vychází z jeho předchozích teoretických spisů jako například *Modernity and Self-Identity*. Anthony Giddens, profesor sociologie na Univerzitě v Cambridge, se tématem sociálních teorií a vlivu modernizace na politiku, tradici a kulturu zabývá v mnoha dalších knihách a svým kontroverzním přístupem se nebojí kriticky shlížet na konkrétní postavy a společenské transformace.¹²

V roce 1991 se domníval, že naše společnost postmoderní fáze ještě nedosáhla a modernitu popisuje jako velmi rizikový stav. Tenkou hranicí mezi nebezpečím a bezpečnou zónou, důvěrou a rizikem v moderním světě, jsou podle Giddense situace, které odlišují dnešní dobu od starších společenských řádů. Všechny tyto ukazatele, hodnotící “nebezpečnost” nové doby, shrnul pod termín *riskaní profil*. Nutnost rozpoznat a přesně definovat ekonomický systém společnosti, jako například kapitalismus, Giddens vnímá jako tendenci novodobých sociologických teorií jednotlivé státy nutně „škatulkovat“.¹³

Ačkoliv se autor k modernizaci kultur a pomalého opouštění od starých zvyků a tradic nepřiklání, udává, že se jedná o nezastavitelný vývoj společnosti. Přisuzuje tomu přirozenou schopnost člověka sebereflexe a reflexe činnosti, kterou vykonává. Podle něj každá lidská bytost vědomě či nevědomě přemýšlí, jak si práci zjednodušit, nebo více zautomatizovat. Jedná se tedy o proces, který nám pomáhá věci zlepšovat a modernizovat. V této výzkumné práci má uplatnění především Giddensova domněnka, že v době před rokem 1991, kdy knihu psal, vnímal vliv Západu jako upadající a země, které nacházel privilegované, byly pouze ty, ve kterých byl postup modernizace a s ní i ruku v ruce jdoucí industrializace, největší. Ačkoliv záměrem nemusí být oprostít se alespoň nepatrně od kořenů naší kultury, která je často spojována např. s vykonáváním řemesla tradiční cestou, pro technický pokrok je tato cesta nevyhnutelná.¹⁴

¹² GIDDENS, Anthony. In: *The Consequences of Modernity*. John Wiley & Sons, 2013.

¹³ *Ibid.*, s. 108–110.

¹⁴ *Ibid.*, s. 14–15.

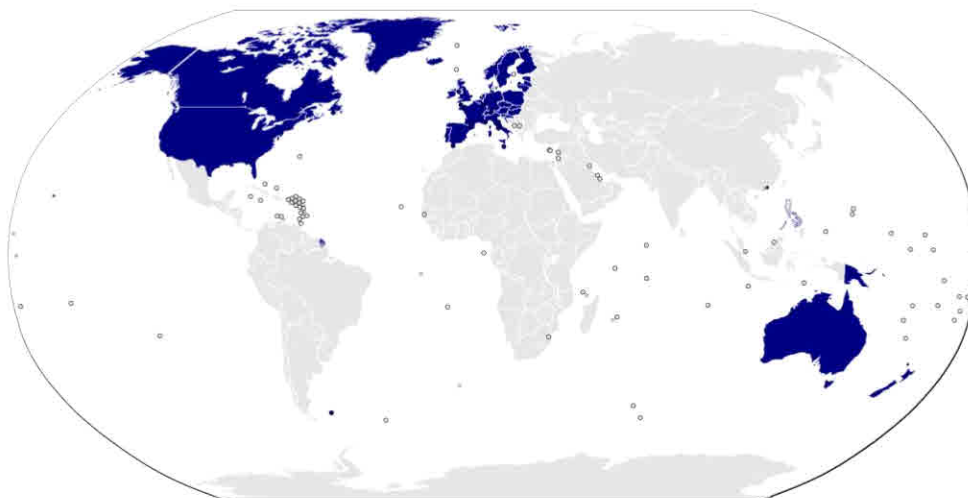
2.3. Civilizace

Pojem Západ, či západní země nebyl vždy úplně přesně definován. Autoři, kteří ve svých odborných textech zmiňují tento termín, mohou mít nepatrně odlišné představy o jeho významu. Zatímco Anthony Giddens s termínem operuje velmi opatrně a v celé své knize kromě konkrétních států regionálně zmiňuje pouze *evropské země* a *Západ/západní země*, a to odděleně, americký teoretik v oblasti politiky Samuel Huntington přinesl přesnou teorii o vymezení civilizace Západu v článku *Střet civilizací?* publikovaném v americkém časopise *Foreign Affairs* v roce 1993. Zveřejnění článku vyvolalo spoustu otázek, protože až do počátku 20. století byla za Západ, částečně kvůli geografické poloze považována z větší části Evropa. Huntington se ve své teorii domnívá, že mnohem větší roli ve vnímání Západního světa, hraje moc, kterou evropské státy v minulosti měly. A to především za dob kolonizace, kdy evropské mocnosti vlastnily nejvíce kolonií. V 18. století se zavedlo jiné schéma, která sdružovalo země s největším vlivem. Schéma se nazývalo *pentarchie*, do které patřily státy: Velká Británie, Německo, Rakousko-Uhersko, Francie a Ruské impérium. Po obou světových válkách, které způsobily značný úpadek moci evropských zemí, a to zejména v ekonomické a válečné sféře, na scénu nastupují Spojené státy americké, které jsou v tu dobu na vrcholu. Zároveň se do popředí vlivných regionů dostává i Sovětský svaz, který v tu chvíli, společně s ostatními asijskými zeměmi představuje východní region. Důsledkem střetu mocí se Spojené státy americké a Sovětský svaz dostávají do průběhu studené války.¹⁵ Po studené válce Samuel Huntington vytváří mapu, ve které vyznačuje, jaké země dle bipolárního uspořádání světa tvoří Západ.¹⁶

¹⁵ HUNTINGTON, Samuel P. a Ladislav NAGY. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Praha: Rybka Publishers, 2001, č. 80–139.

¹⁶ HUNTINGTON, Samuel P. *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York, NY: Simon & Schuster, 2003, s. 26–27.

Obrázek 1- Západní civilizace

Dostupné z: *The Clash of the Civilizations* [kniha]. (HUNTINGTON Samuel, s. 26-27)

I přesto, že Samuel Huntington bipolární rozdělení světa vytyčil, fakt, že k takovému rozdělení světa došlo, považuje za nepřínosný a neracionální. Konkrétněji pak rozděluje svět na osm civilizací, kde Čína spadá pod *Konfuciánskou – čínskou civilizaci*. Bavíme-li se o aktuálních ekonomických i mocenských velmocích, na jedné straně stojí Spojené státy a Západní Evropa, na druhé straně Čína a Rusko.

Ostatní, menší státy, které geografickou polohou a samozřejmě často také charakteristickými rysy obecně spadají pod dané bipolární rozdělení světa, charakterizuje jako státy, o kterých by se dalo říct, že jsou *spíše západně orientované* nebo *spíše východně orientované*. Jsou ale i země, které Huntington přesně nezařazuje. Obecné dělení na tyto dvě části nenachází důležitým. Tvrdí, že toto rozdělení má původ v západních zemích, které se díky němu automaticky nad Východem nevyřčeně povyšují a spíše než geograficky, podporuje rozdělení na základě civilizací. Jinak řečeno – podle států, které se shodují v základních politických, sociálních a morálních věcech. V takovém případě by pak podle Huntingtona měl být určen jeden dominantní stát, který celou civilizaci „zastupuje“. Ne všichni autoři k termínu Západu ale přistupují stejně.¹⁷

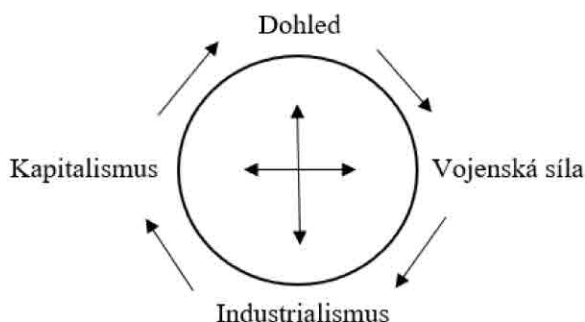
Ve spojitosti ze Západem, mnohými považovaným za hybatele globálního dění, Anthony Giddens vysvětluje, proč už podle něj nadále není. Pod pojmem *moderní civilizace* si totiž můžeme představit jen takový region, který momentálně v mnoha ohledech předchází

¹⁷ HUNTINGTON, Samuel P. a Ladislav NAGY. *Střet civilizací*, s. 6–8.

ostatní země světa. Každý takový vůdčí region prochází cyklickými změnami, které Anthony vyčlenil jako *mládí, dospělost a stáří* a během kterých se vliv dané civilizace může přirozeně měnit.

Důvod zdánlivého mocenského úpadku Západu není klesající počet inovací, které tam jako první vznikly, ale naopak jejich vliv a nezastavitelné šíření do ostatních částí světa, díky čemuž pak region ztrácí na jedinečnosti. Konkrétně v případě západních zemí se můžeme bavit o zbrojařském průmyslu, který Západu přisuzoval jeho prioritní postavení, ale jejich *know how* se už ve světě rozšířilo natolik, že nadále nezaujmají jedinečné postavení. Tento složitý proces nazval *globalizací*. Pro snazší pochopení jeho myšlenky vytyčil čtyři navzájem propojené dimenze, které podle něj představují zdroj modernity na Západě.¹⁸ Pro tuto výzkumnou práci může systém dimenzí modernity může posloužit k rozpoznání, zda některé z těchto dimenzí můžeme pozorovat v jakékoliv podobě na území Číny:

Obrázek 2 – Institucionální dimenze modernity

Zdroj: *The Consequences of Modernity* (GIDDENS, Anthony rok vydání 1991, s. 56), zpracování vlastní

Dimenze *Kapitalismus* zajišťuje vyvážený ekonomický model na straně poptávky a nabídky zejména na trhu práce a produktů. *Dozor* ve formě sociálního dohledu a kontroly nad informacemi. *Vojenská síla* jako kontrola prostředků v kontextu technického a industriálního pokroku. Přehled o inovacích, které ve válečném světě figurují – např.

¹⁸ GIDDENS, Anthony. , s. 16–51.

technické a biochemické zbraně. A v poslední řadě tíha k industrialismu. Odklon od přírody, postupná přeměna ve vývoj *vytvořeného prostředí* námi, lidmi.¹⁹

Německý filozof a spisovatel Oswald Spengler přispívá ke studiu civilizací svým dílem *Zánik Západu*, kde civilizace vnímá jako živé organismy, které se rodí, rostou, stárnou, a nakonec i zaniknou. Podporuje návrat k tradičním kořenům a sílu vůle k moci. Etapy, ve kterých se moc regionů a makroareálů vytrácí a potom zase získává, považuje za přirozený vývoj.²⁰

V dnešní době jsou pro státy Západního světa charakteristické určité rysy. Jedná se především o společensky nastavené normy, kulturní spjatost, morální status, náboženskou orientaci a samozřejmě také způsob řízení ekonomiky státu. Co je ale pro tuto práci stěžejní, je jedna charakteristická ideologie, která západní země Oceánie, Evropy a Ameriky spojuje. Individualismus.²¹

2.4. Individualismus v Hofstedovo pojetí

Psycholog Dr. Geert Hofstede, publikoval jeho dlouholetý výzkum o modelu kulturních dimenzí na konci sedmdesátých let. Od doby vydání výzkumu, se jeho model stal obecně známým standardem pro porozumění kulturním rozdílům. Subjektem, pro jeho výzkum, se stali lidé, kteří pracovali pro americkou mezinárodní technologickou společnost IBM²² se sídlem v New Yorku, USA. Postupně se mu podařilo identifikovat 4 dimenze kultur. Obecnou platnost zajistil Dr. Hofstede tím, že lidé, kteří se podrobili jeho zkoumání, pracovali pro IBM v 50 zemích světa. Později, ve spolupráci s Michaelem Minkovem a Michaelem H. Bondem, popsal další dvě dimenze. Dohromady tedy definoval 6 dimenzí

¹⁹ Ibid., s. 45–63.

²⁰ SPENGLER, Oswald, MILAN VÁŇA a Martin C PUTNA. *Zánik Západu: Obrisy morfologie světových dějin*. Praha: Academie, 2011.

²¹ HUNTINGTON, Samuel P. *The clash of civilizations and the remaking of world order*.

²² IBM (International Business Machines Corporation) je společností v oblasti softwarového průmyslu a řízení IT služeb. Odkaz na webové stránky: <https://www.ibm.com/cz-en>.

kultur a každé zemi přidělil bodové hodnocení na škále od 0 do 100, a to v každé jednotlivé dimenzi: ²³

1. Index vzdálenosti moci – vysoký vs. nízký

„Mocenská vzdálenost je míra, do jaké méně mocní členové organizací a institucí (jako například rodina) přijímají fakt, že je moc rozdělena nerovnoměrně.“ ²⁴ Hofstede touto dimenzí měřil, v jaké míře je moc v zemi rozdělena. Jak Hofstede et al. v roce 2010 uvádí, nevyšší skóre ze 76 zemí získala Východní Evropa, Asie a Afrika. Velmi nízké skóre pak německy a anglicky mluvící západní země. Mezi aspekty pro získání nízkého skóre v dimenzi Vzdálenosti moci patří například: zaměření vzdělávacího systému na studenty a rovnost mezi rodiči a jejich dětmi. Pro země s vysokým skórem by pak podle Hofstedeho mělo platit, že rodiče učí své děti poslušnosti a vzdělávací systém je řízený spíše profesory než žáky. ²⁵

2. Individualismus vs kolektivismus

„Individualismus na jedné straně versus jeho opak, kolektivismus, je míra, do jaké jsou lidé ve společnosti/skupině integrováni. Na individualistické straně najdeme kultury, ve kterých jsou vazby mezi jednotlivci volné: očekává se, že se každý postará o sebe a svou nejbližší rodinu. Na druhé straně vidíme skupiny, do nichž jsou lidé často integrováni už od narození. Skupiny jsou silné, soudržné, často spočívají v rozšířených rodinách, které si navzájem pomáhají. Zájem společnosti/skupiny má potom vždy přednost před zájmem jedince.“ ²⁶ Od individualistických zemí se podle Hofstedeho očekává, že lidé o sobě přemýšlejí jako o jedinci. Mají právo mít a sdělit svůj vlastní názor. Vzdělávání je postaveno na bázi *učit se, jak se učit* a každý má povinnost starat se jen o sebe a svou blízkou rodinu. Naopak v zemích s kolektivistickou ideou můžeme očekávat, že lidé o sobě nesmýšlí jako o jedinci, ale jako o společnosti. Sdělovaný názor většinou patří celé skupině a ta se na něm

²³ HOFSTEDE, Geert H., Gert Jan HOFSTEDE a Michael MINKOV. *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. New York: McGraw-Hill, 2010.

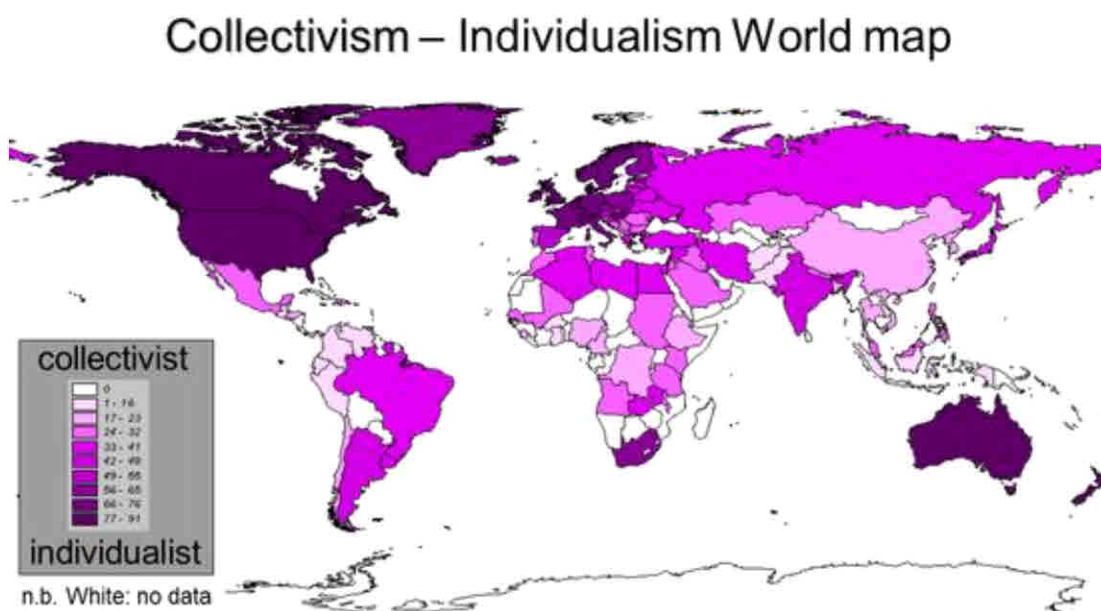
²⁴ HOFSTEDE, Geert. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture*. 2011, roč. 2, č. 1, s. 9. DOI: 10.9707/2307-0919.1014.

²⁵ HOFSTEDE, Geert H., Gert Jan HOFSTEDE a Michael MINKOV. *Cultures and organizations*.

²⁶ HOFSTEDE, Geert. *Dimensionalizing Cultures*, s. 11.

musí také jednotně shodnout. Hlavní myšlenkou vzdělávacího procesu je *naučit se, jak něco dělat* a výměnou za loajalitu a podporu, se ve skupině/rodině všichni chrání a starají o sebe jako celek. Mezi individualistické země se podle této škály řadí hlavně západní, vyspělé země, Nový Zéland a Austrálie. Mezi kolektivistické pak země východní. Japonsko na této škále zaujímá místo někde uprostřed a nelze jej přímo zařadit.²⁷ Hofstede na základě svých poznatků vytvořil mapu, na které ukazuje, jakých hodnot jednotlivé země dosahují. Čína se pak na základě tohoto rozdělení nachází na stupnici 17-23 bodů ze sta, kdy nula je naprosto kolektivistická. Spojené státy pak můžeme najít pod hodnocením 77-91, kdy 100 je naprosto individualistická země.:

Obrázek 3 - Mapa kolektivismu - individualismu

Zdroj: *Model of national culture* [online]. Geerthofstede.com, [cit.2021-02-18]. Dostupné z: <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/>

3. Maskulinita – mužskost vs ženskost

Díky této dimenzi máme možnost pochopit roli genderu v dané zemi. To, jaký vztah mezi ženským a mužským pohlavím v dané zemi je, je jedním ze základních ukazatelů

²⁷ HOFSTEDÉ, Geert H., Gert Jan HOFSTEDÉ a Michael MINKOV. *Cultures and organizations*.

společnosti.

Hofstede vytyčil specifické rysy feminních a maskulinních společností. Ve feminních společnostech ženy častěji obsazují volená místa v politice, mezi prací a rodinou existuje rovnováha, mezi pohlavími je buď žádný nebo minimální emoční a sociální rozdíl a oba rodiče zastupují ve výchově svých dětí stejnou roli. Pro maskulinní společnosti podle Hofsteda platí, že je velmi málo zvolených žen v politice, práce má přednost před rodinou, mezi gendery je velký rozdíl v emoční a sociální inteligenci a muži ve výchově zastupují spíše tvrdou výchovu, zatímco ženy emoční stabilitu.²⁸

Rozdíl můžeme najít i v přístupu k náboženství. Ve feminní kultuře se zaměřuje spíše na lidské jedince, v maskulinní na Boha nebo bohy. Velmi odlišně chápou také sexualitu. Ta pro feminní společnost znamená způsob, jak se lidé mohou propojit (hlavně na duchovní úrovni). Pro maskulinní je sex záležitost výkonu a ega.²⁹ Ve své knize z roku 2010 Hofstede uvádí výsledky pro jednotlivé země. Vysoká míra maskulinity je typická pro Japonsko a německy mluvící země, středně vysoké hodnoty pak můžeme najít u anglicky mluvících západních zemích. Nízkou míru maskulinity potom pozorujeme v severských zemích a středně nízké hodnoty v zemích asijských a latinskoamerických.³⁰

4. Index vyhýbání se nejistotám – vysoký vs nízký

Tento index ve zkratce uvádí, jakým způsobem země zajišťuje, aby se její obyvatelé cítili pohodlně/nepohodlně v neočekávaných, nepříjemných situacích. Udává, jak jsou lidé schopní reagovat na stresující životní změny. Kultury, snažící se o minimalizaci nejistoty, toho dosahují zpravidla zaváděním přesných pravidel, zákonů a sociálních norem. Mezi nejisté a nepříjemné situace patří například i deviantní chování.³¹

²⁸ HOFSTEDE, Geert H. *Masculinity and femininity: the taboo dimension of national cultures*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 1998.

²⁹ HOFSTEDE, Geert. *Dimensionalizing Cultures*, s. 12.

³⁰ HOFSTEDE, Geert, Gert Jan HOFSTEDE a Michael MINKOV. *Cultures and Organizations: Software of the Mind, Third Edition*. New York: McGraw-Hill Education, 2010.

³¹ HOFSTEDE, Geert. *Dimensionalizing Cultures*, s. 10–11.

Země, které mají tento index nízký, mají větší toleranci k osobám s inovativními nápady a deviacím, protože jim vše nové připadá zajímavé. Změna zaměstnání není problém a například učitelé na školách mají právo *nevědět*.

K filozofii přistupují také velmi inovativně. Empiricismus je pro ně zásadní v pohledu na vědu. Naopak země s vysokým indexem mají tendenci netolerovat jakékoliv chování, které se odchyluje od normálu. Změna práce je velmi často náročná, protože věří, že člověk by měl zůstat tam, kde je a profesori by měli znát odpovědi na všechny otázky, které jim žáci kladou. Ve vědě a filozofii se opírají o teorie, které už byly vymyšlené a nemají potřebu inovovat a přizpůsobovat jiné době. Slabší hodnoty indexu pak připisuje severským a anglicky hovořícím zemím. Vyšší hodnoty mají země Východní a Střední Evropy, Japonsko a německy mluvící země a Čína.³²

5. *Dlouhodobá vs krátkodobá orientace*

Dlouhodobě orientovaná kultura se soustředí na její budoucnost. Je ochotna obětovat momentální diskomfort za lepší zítřky, protože pro ni z dlouhodobé perspektivy mají vyšší hodnotu. Naopak krátkodobě orientovaná kultura považuje minulost a přítomnost za mnohem důležitější než věci nadcházející. Cení si tradic a momentální uspokojení má pro ni větší význam než dlouhodobé naplnění. Tato dimenze si však prošla mnoho změnami. První s touto teorií totiž nepřišel Hofstede, ale skupina vědců pod vedením Michaela Hariise Bonda. Dimenzi zkoumali na studentech z 23 různých zemí světa. Všechny země, které měly historický kontext spojený s Konfuciem a jeho učením, dosáhli podobných výsledků. Proto vědci přišli s teorií nazvanou *Čínský průzkum hodnoty* (The Chinese Value Survey – CVS). Aby byla dimenze zároveň aplikovatelná na západní i východní kultury, obohatily výzkum o hodnoty, které jsou jedinečné pro konfuciánsky orientované kultury, jako například „*úcta k tradici, pokora, synovská zbožnost atd.*“³³

Zároveň to ovšem neznamená, že západní kultura takové hodnoty nemá, ale vědci uvádí, že jejich význam není tak velký jako v kultuře východní. Východní kultura stále

³² HOFSTEDÉ, Geert, Gert Jan HOFSTEDÉ a Michael MINKOV. *Cultures and Organizations*.

³³ MATTHEWS, B. The Chinese Value Survey : an interpretation of value scales and consideration of some preliminary results. *undefined* [online]. 2000 [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: /paper/The-Chinese-Value-Survey-%3A-an-interpretation-of-and-Matthews/735cf19631bf6bb45056d8b2d505d2b28ac85ac9.

vychází z učení Konfucia a jeho ctnosti. Západní kultura se soustředí na aktuální, *životní hodnoty*.³⁴ Jedinečnost čínských hodnot se podle Bonda jeví jako samostatný systém, proto nemůže být začleněn do západního systému pozorování. Ne proto, že by se Západ snažil tyto hodnoty ignorovat, ale jednoduše proto, že jejich odlišný styl smýšlení hodnoty nedokáže odhalit a zaznamenat. V praxi to znamená, že obě kultury spolu dokážou žít v jakési symbióze, která je naprosto bezkonfliktní, a dokonce výhodná pro obě strany. Díky CVS výzkumu, který poukázal na přehlížení čínských kulturních hodnot, byla později věnována mnohem větší pozornost při jejich analýze a naopak.³⁵

Zařazení zemí na škálu 5. dimenze naráželo již v samém počátku výzkumu na předpojatost, když byly použity odlišné metriky pro země s konfuciánskou tradicí. Minkov, Bond a Hofstede společně do dimenze tedy přidali hodnoty, které předem nepřirazovali jednotlivým kulturám. Postoj předem odmítající jakékoliv poznatky okolních států, zařadili do krátkodobé orientace, zatímco otevřenost vůči postupům jiných zemí při řešení problémů, zařadili do orientace dlouhodobé. Protože pro spoustu zemí bylo velmi náročné určit přesné zařazení, vytvořili i termín „něco mezi“, kam zařadili Jižní a Severní Evropu a země Jižní Asie. Krátkodobě orientované jsou pak Spojené státy americké, Austrálie a muslimské země.³⁶

6. Požitkářství vs zdrženlivost

Poslední, šestou dimenzí, která byla přidána až roku 2010 je dimenze *požitkářství versus zdrženlivosti*.³⁷ „Požitkářská společnost znamená je taková, která umožňuje relativně bezplatné uspokojení základních a naprosto přirozených lidských potřeb, a to ve smyslu zábavy a užívání si života. Zdrženlivá společnost uspokojování takových tužeb řídí a reguluje pomocí přísných, sociálních norem.“

³⁴ HOFSTEDÉ, Geert. Empirical models of cultural differences. In: *Contemporary issues in cross-cultural psychology*. Lisse, Netherlands: Swets & Zeitlinger Publishers, 1991.

³⁵ BOND, Michael H. a Mai Ku PANG. Trusting to the Tao: Chinese values and the re-centering of psychology. *Bulletin of the Hong Kong Psychological Society*. Hong Kong: Hong Kong Psychological Society, 1991, roč. 26–27, s. 5–27.

³⁶ HOFSTEDÉ, Geert. *Dimensionalizing Cultures*, s. 15.

³⁷ MINKOV, Michael. World Values Survey. In: *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Globalization*. American Cancer Society, 2012. DOI: 10.1002/9780470670590.wbeog840.

Země s vyšším procentem občanů považujících se za šťastné, vyšší svobodou projevu, vyšší hladinou porodnosti a vyšším procentem obezních lidí, Hofstede a Minkov řadí do zemí s vyšším oddávacím měřítkem. Patří sem například Jižní a Severní Amerika, Západní Evropa a Sub-saharská Afrika. Země s velmi vysokou vzdělaností, ale nižší porodností, menší sportovní aktivitou na mezinárodních soutěžích, mnohem vyšším číslem policistů na 100 000 obyvatel a například omezenější svobodou projevu, Hofstede řadí mezi země více zdrženlivé. Sem patří například země Východní Evropy, muslimské a asijské země.³⁸

Závěrem své práce Hofstede poukazuje na fakt, že ačkoliv se svět mění, jeho vytyčené paradigma může zůstat nadále využitelné, protože díky němu můžeme porozumět základům kultur. Někteří vědci, jako například Triandisi tvrdí, že by se počet dimenzí měl rozšířit. To bylo ale zavrženo a odůvodněno tak, že přidat další dimenze by bylo rozumné pouze tehdy, pokud by byly samy od sebe nadále rozlišitelné a nezávislé. Podle Hofstedeho to ale možné není. Uvádí, že většina změn, která se v posledních desítek let odehrála, byla předpověditelná už sta let dopředu. Proto ani v budoucnosti nevidí důvod pro rozšíření počtu dimenzí.³⁹

³⁸ HOFSTEDÉ, Geert. *Dimensionalizing Cultures*, s. 20–22.

³⁹ *Ibid.*, s. 21–22.

3. Metodologie

Pro zdárné zpracování každého výzkumu je třeba sběr dat, který slouží jako podpůrná, častokrát dokonce nejdůležitější část práce. Data, která jsou pro vypracování výzkumu nezbytná, se dají sbírat několika způsoby. Vždy je důležité vybrat tu nejvhodnější metodu sběru, aby výzkumná práce byla co nejkvalitněji podepřena průkazným materiálem. Následující kapitola podrobně vysvětluje dvě techniky sběru dat – kvalitativní a kvantitativní, které následně podrobně popisuje. Závěrem se kapitola zaměřuje na techniky sběru dat, které byly konkrétně pro tento výzkum využity.

3.1. Kvantitativní výzkum

Kvantitativní výzkum vychází z hypotéz, které za pomoci sesbíraných dat statisticky ověřuje. Kvantitativní přístup postupuje tak, že vztahy nejdříve formuluje a až následně data sbírá. Snaží se sehnat co největší počet objektů, na kterých zkoumá několik aspektů. Po sběru dat, který probíhá většinou velmi rychle, dochází k jeho analýze a vyhodnocení. Pro velký počet objektů musí výzkumník počítat s nutností výsledky zobecnit. Mezi nejčastější metody kvantitativního sběru dat patří dotazník a anketa.⁴⁰

3.2. Kvalitativní výzkum

Kvalitativní technika sběru dat vychází nejprve z identifikování vztahů a až poté vytvoření nových hypotéz. Oproti kvantitativní technice si kvalitativní výzkum nejdříve data nasbírání a až poté z nich vztahy formuluje. Snahou výzkumníku, kteří si vybrali tento způsob sběru dat, je zkoumat mnoho aspektů a vztahů na malém počtu objektů. Daný výzkumník také běžně postup upravuje až v průběhu a reaguje na zjištěné informace. Data vyhodnocuje v průběhu jejich sběru a v případě nejasností si je může dále ověřit. Vyhodnocení výsledku bývá časově velmi náročné a jejich zobecnění bývá často až nemožné. Nejčastěji se můžeme setkat s hloubkovým rozhovorem a zúčastněným i nezúčastněným pozorováním.⁴¹

⁴⁰ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009, s. 30–38.

⁴¹ *Ibid.*, s. 36–40.

3.3. Průběh výzkumu

Celý výzkum se zakládá na dvou technikách sběru dat, které se o sebe po celou dobu opírají. Zúčastněné pozorování, jako jedna z hlavních technik sběru dat pro kvalitativní přístup, bylo prováděno v období od září 2018 do začátku července 2019 v Sičuánské provincii ve městě Chengdu. Pozorování během celé doby pobytu v Číně bylo doplněno o aktivní účast na životě v čínském prostředí a vedené rozhovory se studenty a lidmi, kteří tam žijí. Druhou technikou sběru dat bylo vedení hloubkového rozhovoru, který probíhal na dálku přes čínskou aplikaci Wechat (Wēixìn 微信) ve formě videohovoru o průměrné délce hodinu až hodinu a půl, který byl po celou dobu zvukově nahráván a následně zpracován.

V průběhu výzkumu bylo zjištěno, že poslední výzkumná otázka „*Jak je vnímán individualismus v čínském kontextu?*“ nebyla vhodně zformulována, a tak došlo k jejímu přeformulování.

Díky dlouhodobému pobytu v Číně a udržování kontaktů nadále i po návratu do ČR, nebylo těžké s respondenty komunikovat. Jelikož s 90 % všech respondentů byl v minulosti navázán vztah, nebyl problém dotazovat se i na kontroverznější témata k danému výzkumu.

Rozhovory byly vedeny primárně v anglickém, sekundárně pak v čínském, a nakonec v českém jazyce. Kvůli jazykové bariéře, a předejití možného neúplného pochopení myšlenky, kterou mohla přinést hlavně mandarínština, byly čínské rozhovory překládány ještě pomocí slovníků a prostřednictvím čínských přátel.

Otázky jsou seřazeny v takovém pořadí, aby respondenti nejdříve zodpověděli otázky týkající se každodenního života, které by pro ně měly být snadnější až po ty složitější, nad kterými je zapotřebí hlubší zamyšlení. Náročnost otázek se stupňuje, aby si respondenti uvědomovali své odpovědi na konkrétní věci a mohli je uplatnit v následujících úvahách na témata s filozofickou a politickou tematikou. Vlastní zúčastněné pozorování je u jednotlivých výzkumných témat promítnuto mezi odpověďmi respondentů, a tak doplňuje zbylá data, která byla pozorovatelem zaznamenána.

Respondenti, kteří byli do výzkumu aktivně začleněni, nepocházejí jen z Číny. Pro lepší nastínění jednotlivých témat v praktické části je zvolena metoda, při které jsou porovnávány odpovědi studentů různé národnosti. Všichni ostatní zahraniční studenti žijí v Číně dlouhodobě, a proto je jejich názor na daná témata relevantní. Protože jsou respondenti z různých zemí světa, pro přehlednost výzkumu jsou rozděleni do dvou tabulek. Kritérium, podle kterého byli rozděleni, vychází z Hofstedovo klasifikace kultur. Země, kterým ve

svém výzkumu přiřadil na škále individualismus-kolektivismus malý počet bodů čili jsou spíše kolektivistické, jsou zvlášť v jedné tabulce. Obě tabulky respondentů jsou seřazeny podle délky pobytu v Chengdu. Země, které Hofstede klasifikoval jako individualistické, jsou v tabulce druhé. Dalšími výsledky práce kromě odhalení možných prvků individualismu v Číně může být i nalezení individualistických projevů v jiných kolektivistických zemích. V některých částech práce se respondenti dokonce schylují ke komparaci projevů individualismu v jejich rodné zemi s Čínou.

3.3.1. Respondenti z Číny a jiných kolektivistických zemí

	JMÉNO/PŘEZDÍVKA	VĚK	ZEMĚ PŮVODU	DÉLKA POBYTU V CHENGDU	MÍRA INDIVIDUALISMU (0-50) - NÍZKÁ
1.	Bigge	22	Čína	Od narození	20
2.	Stacie	26	Čína	Od narození	20
3.	John	26	Čína	Od narození	20
4.	Rachel	21	Čína	Od narození	20
5.	Tracey	27	Čína	7 let	20
6.	Kim	25	Čína	6,5 let	20
7.	Akash	30	Pákistán	6 let	14
8.	Moin	26	Bangladéš	6 let	20
9.	Tonmoy	24	Bangladéš	6 let	20
10.	Nilesh	26	Indie	5 let	48
11.	Adarsha	26	Indie	5 let	48
12.	Leonardo	30	Keňa	5 let	25
13.	Chikwanda	27	Zambie	5 let	35

3.3.2. Respondenti z individualistických zemí

	JMÉNO/PŘEZDÍVKA	VĚK	ZEMĚ PŮVODU	DÉLKA POBYTU V CHENGDU	MÍRA INDIVIDUALISMU (50-100) - VYSOKÁ
1.	Aneta	23	Česko	1 rok	58
2.	Sam	26	Spojené státy americké	2 roky	91
3.	Nino	25	Finsko	3 roky	63
4.	Blair	29	Anglie	4 roky	89
5.	Déborah	29	Francie	4 roky	71
6.	Tim	31	Spojené státy americké	6 let	91

4. Praktická část

V následující části práce dochází k prezentaci dat, která byla během výzkumu sesbírána a uvedena v kontextu čínské kultury. Začátkem kapitoly je představen historický a kulturní kontext a postupný vývoj až do dnešní doby. Závěrem jsou výsledky výzkumu shrnuty a okomentovány.

4.1. Kulturně – historický kontext

4.1.1. Kulturní kořeny

Čínská kultura je jednou z nejstarších na celém světě. Abychom správně porozuměli dějinám Číny a jejímu vývoji až do dnešní doby, musíme být zasvěceni do všech na oko zřejmých, ale i zprvu okem neviditelných aspektů, které Čínu utvářely. Už jen její rozloha a počet obyvatel naznačuje, jak pestrobarevné elementy čínská kultura nabízí. Čína, taková, jakou ji známe dnes, prošla nesčetně změnami. Její dějiny jsou plné reforem, revolucí, vládnoucích dynastií a politických idejí, které do Číny vložily svou část mozaiky. Abychom byli schopni lépe pochopit její základ, její jedinečnost v umění, písmu a jazyce, musíme být otevřeni oprostít se od nahlížení na svět z naší evropské perspektivy a nechat se zcela bez předsudků vtáhnout do té čínské.

Ze zeměpisného hlediska vidíme velký kontrast severní a jižní části Číny. Drsné podmínky suché asijské zimy od severu, až po rozsáhlá rýžová pole na vlhkém jihu. Proto většina čínského obyvatelstva žije v jižní části země. Zimy na severu Číny dokážou zabránit zdroji obživy i více jak na půl roku. Zatímco v jižních oblastech dochází ke sklizni rýže i několikrát za rok. I tyto základní geografické rozdíly jsou jedním z hlavních elementů čínské kultury. Zemědělství, začínající s příchodem prvních dynastií, se soustředovalo do kolébky čínské civilizace – Chuang-che (*Huáng Hé* 黄河) a Čchang-t'iang (*Cháng Jiāng* 长江) jinak známé jako *Žlutá a Dlouhá řeka*. Všechny velké oblasti v Číně se soustředí do oblastí kolem říčních cest, které v minulosti zajišťovaly přísun vody, obchodu a úrodné půdy k obdělávání.

System obdělávání půdy vynalezly generace zemědělců, které si své rady a úspěchy předávaly po tisíce let až dodnes.⁴²

Titul primárního výrobku z důmyslné zemědělské výroby můžeme určitě přiřadit rýži. Rýže tvořila a dodnes tvoří základní surovinu čínské gastronomie. Z dob, kdy díky své nízké ceně představovala každodenní přísun energie pro chudé obyvatele zemědělských rodin až do nynější doby, kdy její podobu najdeme v různých formách skoro ve všech čínských pokrmech.

Pozice hlavy státu po tisíce let připadala dynastickým rodinám. Vztahy mezi dynastiemi, a i uvnitř nich bývaly často napjaté právě v otázce následovnictví trůnu.

Je velmi důležité si uvědomit, že každý panovník, každý císař a každá hlava státu je pokaždé „jen“ člověk. Čím větší rozloha území, čím více obyvatel, čím větší diverzita podmínek, tím náročnější udržet si roli autority. Wang-Čchao (Wáng Cháo 王朝) neboli dynastie, musela vždy vystupovat jako „morální ideál“. Spolu s „umem“ přesvědčit lid o své výjimečnosti a zdánlivé dokonalosti jakožto „vůdce státu“, tvořily tyto zásady důvod, proč lidé svého panovníka následovali. Pokud došlo ke ztrátě těchto často zdánlivých hodnot funkce panovníka, mohlo dojít k rozpoutání procesu, kdy se lidé skrze ideologii obrátili proti vládnoucí dynastii, a tak zapříčinili její pád. Podobně to v Číně samozřejmě funguje dodnes. S tak velkým množstvím obyvatel si jednoduše hlavy státu nemohou dovolit „ztratit tvář“ a to už v jakémkoli směru.⁴³

Filozofové a jejich ideje představovaly v Číně jakési společenské návody, na kterých se zakládal celý vzorec chování. Nezaměnitelnou roli v těchto kodexech chování mělo pak samozřejmě konfucianství, které se stalo významným za dob dynastie Chan (Hàn Cháo 漢朝). Přesvědčení, že člověka lze zdokonalit a že 100% plnění funkcí společenských rolí, je základem každého správného chování člověka, bylo v konfucianství považováno za nejdůležitější.⁴⁴ Tomuto učení, které dodnes stojí jako jeden z hlavních pilířů formování čínské kultury, je dále věnována samostatná podkapitola, ve které je termín rozebírán

⁴² FAIRBANK, John King a Merle GOLDMAN. *China: a new history*. Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 2006, s. 6–40.

⁴³ *Ibid.*, s. 40–68.

⁴⁴ LITTLEJOHN, Ronnie. *Confucianism: An Introduction*. I.B. Tauris, 2010.

dopodrobna. Obecně je konfucianismus a význam této ideji v čínské kultuře tak důležitý, že ve výzkumu doprovází téměř každou kapitolu.

Jak je možné, že přes svou rozlohu, počet obyvatel a rozmanitost zůstává Čína tak jednotná? Odpověď na tuto otázku nezahrnuje pouze politický režim a ideji „jednotné Číny“. Jde o prastarou historii, kulturní kořeny a jedinečnost nám tak vzdáleného stylu myšlení. Jde o obrovskou úctu k tradicím a kodexům chování, které se po tisíce let dědily z generaci na generaci a které formovaly zemi do takových barev, jaké má v dnešní podobě.

4.2. Čína v 19. století

Pojem „Čína“, anglicky *China* pro nás není nic víc než pojmenování této mocné říše. Je ale důležité porozumět doslovnému překladu z čínštiny, který vypovídá hodně o tom, co si o své zemi sami Číňané mysleli. Zhōngguó (Čung-kuo 中国) totiž v překladu odpovídá „Říši středu“.

Na otázku, zda Čína vždy byla směr udávající *Říše středu*, si můžeme jednoduše odpovědět: *ne*. Avšak pokud se zamyslíme nad tím, že ani mongolská dynastie Yuan – odtud název čínské měny Yuán (Juan 元), která ke konci 13. století ovládala Čínu a následně ani mandžuská dynastie Qing (Qīngcháo 清朝) si nedokázaly Čínu kulturně podmanit a že se naopak samy nechaly Čínou *sinizovat*, jakou kulturní sílu doopravdy musela Čína za doby dynastie mít?⁴⁵

Obrovskou. Za doby vlády mandžuské dynastie Říše kvetla. Obyvatelstvu se dařilo, proto jeho počet mnohokrát zrostl. Stejně tak se dařilo vědě a umění a Říše rostla i co do rozlohy. Říše byla civilizací, která si v tu dobu nedokázala představit nepřítele, který by byl silnější než ona sama. A už vůbec ne evropské kolonizátory, které Čína považovala za barbarské kmeny.

O to větší ránu Říše utrpěla, když v polovině 19. století přišly evropské mocnosti, především Velká Británie, do Východní Asie. Tento akt měl za následek změnu vnímání Číny okolním světem, protože do té doby se zdála Čína natolik silná, že byla až nedotknutelná.

⁴⁵ BAKEŠOVÁ, Ivana a Rudolf FÜRST. *Čína ve XX. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001.

4.2.1. Koloniální evropské mocnosti

Kolonialismus poprvé vstoupil do Číny po vítězství britského námořnictva v první *Opiové válce*, která je označována jako první anglicko-čínská válka. Důvodem bylo zlegalizování opiového obchodu v Číně. Válka byla označena za jednoznačné vítězství pro Brity.⁴⁶ Částečně pro to, že čínské zbraně nebyly zdaleka tak vyspělé, jako zbraně britské, částečně ale taky kvůli tomu, že násilné ovládnutí zemí nebyl nikdy čínský „styl“.⁴⁷ Díky uznávání konfuciánského učení a zastávání jeho morálních zásad, bylo jakékoliv nemírové ovládnutí vzdálených zemí pro Číňany tabu. Dokonce bychom se mohli domnívat, že modernizace byla Čínou brána dokonce jako neúspěch. Výsledkem vítězství na straně Britů byly smluvní povinnosti, kterými se Čína zavazovala k pronájmu určitých teritorií, která sloužila Britům ke svobodnému obchodu a nastavování si vlastních tarifů bez jakéhokoliv nároku na podíl ze strany Číny.⁴⁸

První Opiovou válku následovala válka druhá, která měla na Čínu ještě tragičtější dopad. Ke kolonizování se kromě Velké Británie připojila Francie a Německo, Rusko a Rakousko-Uhersko. V poslední fázi i Japonsko. Všechny země se podělily o teritoria, která Číně zabraly a ta zažívala jedno ze svých nejhorších období. Mezi lidmi panoval zmatek. Rodiny neměly co jíst, protože vláda neměla dostatečné příjmy na to, aby mohla rolníky financovat. Výsledkem bylo, že v různých částech země zažehla povstání. Zejména povstání Taiping, Nianská vzpoura a muslimská vzpoura.⁴⁹ Historici pak celé období, kdy se národ vzpamatovává z válek a snaží se vyhrabat zpět na vrchol, dělí na tři etapy:

1.) *Sebeposilování dynastie*

Zejména pomocí armády a nákupem zbraní. Důstojníci se seznamovali s modernizací strojů a učili se s nimi zacházet novým, útočnějším způsobem. Byla zřízena instituce, kterou bychom mohli přirovnat dnešnímu ministerstvu zahraničí – Čung-li ja-men (Zongli Yamen

⁴⁶ WAHED, Mohammad Shakil. *The Impact of Colonialism on 19th and Early 20th Century China*. . Association of Cambridge Studies, 2016, s. 25–27. DOI: 10.17863/CAM.1643.

⁴⁷ *Ibid.*, s. 150–156.

⁴⁸ SPENCE, Jonathan D. *The search for modern China*. New York: Norton, 1991.

⁴⁹ WAHED, Mohammad Shakil. *The Impact of Colonialism on 19th and Early 20th Century China*, s. 26–30.

- 总理衙门). Přesto, že se Čína snažila zbraně povznést na vyšší úroveň, v polovině 80. let podcenila francouzské síly a padla v boji společně s čínskou válečnou flotilou, která byla v tu dobu považována za to nejlepší, čím čínská armáda disponovala.

2.) Reforma státní správy

Čína se snažila provést změny především ve školství – založila se císařská univerzita, místo dlouhých esejí se u zkoušek debatovalo na aktuální otázky a rušila zbytečná, dlouhodobá administrativa všech institucí. Důraz se kladl naopak na technické vymoženosti jako železnice, telegraf a modernizace měst. Bohužel císařovna Cch'-si (Cixi 慈禧), která Číně vládla mezi lety 1861 a 1908 však nebyla modernizaci úplně nakloněna a místo do technického pokroku investovala našetřené peníze do vystavění *Letního paláce* v Pekingu.

3.) Zájem o státní zřízení-republiku

Po porážce ze strany Francie a následných reformách, které v zemi probíhaly, vyvstal všeobecný zájem o fungování Francie v souvislosti s důvody francouzského vítězství. Mimo jiné velký zájem vzbudilo státní zřízení, které ve Francii fungovalo – republika. S myšlenkou násilného svržení císařství a vyhlášení země republikou, přišel Dr. Sunjatsena, který následně v roce 1894 založil společnost s názvem Sing čung chuej (Xīng zhōng huì 興中會). Společnost, která 24. listopadu téhož roku vznikla, je dodnes považována za vznik politické strany Kuomintang (Guómíndang 國民黨).⁵⁰

⁵⁰ BAKEŠOVÁ, Ivana a Rudolf FÜRST. *Čína ve XX. století*, s. 7–10.

Obrázek 4 - Mocnosti na čínském území v 19. století

Zdroj: *Spheres of Influence and Treaty Ports* [online]. Endofempire.asia.com, [cit.2021-02-18]

Dostupné z: <http://www.endofempire.asia/0818-3-the-fate-of-european-treaty-ports-a-story-about-kouang-tcheou-wan-3/>

4.2.2. Boxerské povstání

Píše se rok 1900 a v Číně začíná první povstání v Evropě známé pod pojmem Boxerské. Důvodem byl nesouhlas obyčejného lidu se stylem života, který Evropané do Číny přinesli. Většina lidí v Číně v tu dobu zastávala taoistickou filozofii, která se místo techniky, válečných zbraní a pokroku zabývala spíše souladem člověka s přírodou. Je třeba si uvědomit, že obyvatelé Evropy, kteří „odnesli“ toto povstání, žili v Číně za velmi špatných podmínek a snažili se o šíření křesťanství, výstavbu nemocnic a v dobré víře si mysleli, že Číňanům pomáhají. Ti ale zaslepení touhou se pomstít, nedokázali vidět, že tyto lidé nemohou za jejich špatné podmínky.⁵¹ Situace by se možná mohla přirovnat k jakémoliv jiné

⁵¹ Ibid., s. 11.

nenávisti lidu po skončení války a touze se pomstít. Například po druhé světové válce, byla spousta německých, nevinných lidí, kteří neměli s počátkem ani průběhem války nic společného, obětí této „neukojené touhy“ pomstít svou rodinu.

Čínská vláda neměla v plánu Evropany ze země vyhnat, ale zároveň je ani bránit. V podstatě se čekalo na to, až evropské mocnosti získají veřejnou evropskou podporu natolik, aby jejich intervenční armáda mohla do země vniknout. 3. června roku 1990 se jim to také podařilo. Masakr, který proti čínským davům proběhl, se považuje za jeden z nejhorších, protože Číňané, naprosto oddáni své víře, která je měla před zbraněmi ochránit, se vůbec nekryli a šli plnou čarou vpřed napospas přilétajícím kulkám evropské armády.⁵²

4.3. Čína ve 20. století

Po smrti císařovny v roce 1908 nastupuje na trůn pouze dvouletý chlapec Pchu I (Pu Yi 溥儀). Abychom správně pochopili nadcházející události dvacátého století, je nutné si uvědomit, jak důležitou roli v tomto procesu hrálo Japonsko, pro které byla Čína jakýmsi vzorem všeho. Kultury, umění, ale i písma, které později přijalo za své. Možná i díky tomu, že byli zvyklí ideje a zvyky přejímat odjinud, nebyl pro ně průběh osidlování ze západu takový problém. Prostě přesně tak, jak byli naučeni přebírat od Číny, převzali od Evropanů. Čína byla zatížena egem, které jakožto kolonizováním jejich jedinečné *Říše středu* značně utrpělo. Vyrovnat se tedy se skutečností, že tomu tak bylo, pro ně bylo mnohem těžší než pro Japonsko.⁵³

Obohacování se Japonska na úkor Číny byl několikanásobný problém. Nejenže si během osidlování Číny Evropou Japonsko dovolilo spolu s evropskými zeměmi určitá území Číny, ale v roce 1905 bojovalo s Ruskem o jedno z nich.

Čínský lid, znechucen neschopností vlády cizince vyhnat, převzal v roce 1911 v Kantonu kontrolu nad situací a vládu, jejíž síla v tu dobu už rapidně upadala, shodil. Současně se jednalo o první akt alespoň trošku spojující USA s Čínou, protože Číňané, kteří v USA v tu dobu žili, uskutečnili sbírku peněz na vystavení monumentu kvůli trátám po

⁵² Ibid., s. 11–12.

⁵³ Ibid., s. 11–17.

revoluci u Kantonu. Revoluce vedená Dr. Sunjatsenem císařskou vládu, 2000 let dlouhý imperiální systém, toužila vyměnit za republiku.

Protestů, které v Číně v tu dobu probíhaly, nebylo málo. Všechny společně nakonec dovedly k tomu, že 1. ledna 1912 byla vyhlášena první Čínská republika a následně abdikoval i mandžuský císař. Jeho rodina ale na základě domluvených podmínek mohla dále v paláci žít, jen už nemohla zasahovat do chodu státu. Sunjatsen, tvůrce Kuomintangu a celé revoluce byl nedobrovolně nahrazen neférovým a krutým Yuanem Shikaiem, který byl později určen řádným prezidentem Čínské republiky a s Japonskem domlouval vzájemný obchod. Oni výměnou za území v Číně vyplatili republice peníze na zhotovení moderní armády.

Čína vstoupila do První světové války v roce 1917 na straně Spojenců. Poskytla zdroje v podobě dělníků, kteří v tu dobu pracovali v dolech a továrnách. Spousta z nich to využila jako příležitost se sebevzdělávat.⁵⁴

4.3.1. Rozdělení Číny

Ve 20. letech 20. století došlo k rozdělení Číny a počátku bojů o moc mezi Komunistickou stranou Číny (ČKS) a Kuomintangem (KMT). Zatímco ČKS zobrazovala malé podniky ve venkovských komunitách, KMT vládlo většině Číny, a to hlavně ve větších městech. Do roku 1928 se KMT dařilo ČKS utlačovat natolik, že neměla šanci uspět. Pod vedením Čankajška se později pokusila Kuomintang zničit, avšak bez úspěchu. Japonský vliv v tu dobu ještě víc vzrůstal, protože při okupaci čínského Mandžuska, který svou pozicí představoval strategický, ale i hospodářský význam.⁵⁵ Nástrojem ideologie celého Mandžuska byla společnost, která sjednocovala členy státní sféry a společně bojovala proti komunismu.

Největší rozmach japonské síly ale přišel v roce 1937, kdy ve světě začínala Druhá světová válka.

⁵⁴ A Military History of Modern China, 1924–1949. By F. F. Liu. (Princeton, N. J.: Princeton University Press. 1956. Pp. xii, 312. \$6.00.). *The American Historical Review*. 1957. DOI: 10.1086/ahr/62.2.397.

⁵⁵ WAHED, Mohammad Shakil. *The Impact of Colonialism on 19th and Early 20th Century China*.

4.3.2. Druhá čínsko – japonská válka

Po japonské invazi do Mandžuska v roce 1931 a jeho úspěšné okupace byl do čela státu dosazen císař Pchu I, který byl na čínském území nucen abdikovat. Ačkoliv se proti zabránění území Číňané bránili, proti silným japonským jednotkám neměli šanci a brzy jim ani mandžuské území nestačilo. Plně usilovali o podmanění dalších území, a to i na úkor nesouhlasu ostatních zemí Společnosti národů. V Číně v tu dobu ještě stále probíhala občanská válka mezi zastánci Kuomintangu a čínských komunistů, což Japonsku hrálo do karet. Válka vypukla po incidentu na mostě Marka Pola. Postupně zabrali velká města jako je Peking, Šanghaj a posléze i Nanking. To, co se během několika týdnů odehrávalo v okupovaném městě Nanking, je dodnes jedna z největších nevyřešených křivd, které mezi sebou Čína s Japonskem mají. Během okupace Japonci používali biologické zbraně, kterých vyvíjeli v tajném vojenském táboře s názvem *Jednotka 731*.⁵⁶ V táboře prováděli pokusy s pohlavními chorobami, neštovicemi, antraxem aj. Po válce nikdy nedošlo k zajetí velitelů této jednotky, kteří stihli utéct válečnému soudu.⁵⁷

Po dlouhých bojích, které trvaly až do roku 1941 nakonec Číňané Japonsko porazili. Japonská vojska se totiž začala soustředit na USA v Pearl Harboru a násilné obsazování koloniálních držav evropských národů na Dálném východě. Dá se předpokládat, že udržet si bojiště v tak značném útoku, už pro Japonce v Číně nemělo takový význam. Do doby, než se jim podařilo proti Japonsku vyhrát, si spíše svá území snažili udržet v ofenzívě a nepodnikali žádné velké útoky proti nim. Po celou dobu je v ofenzivním útoku podporovala USA v podobě materiálu, zbraní a peněz. Na základě toho později uzavřeli dohodu o vzájemném neútočení, do které se přidal i Sovětský svaz. Japonsko bylo po válce uvrženo pod „*ropné embargo*“.⁵⁸

⁵⁶ CHANG, Iris. *Nankingský masakr: nejkrvavější prolog druhé světové války*. Praha: Naše vojsko, 2010, s. 7–15.

⁵⁷ *Horší než Mengele: Japonci při pokusech zmasakrovali tisíce lidí* [online]. Česká televize, [cit. 02.03.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1566801-horsi-nez-mengele-japonci-pri-pokusech-zmasakrovali-tisice-lidi>

⁵⁸ GRANADOS, ULISES. JAPANESE EXPANSION INTO THE SOUTH CHINA SEA: COLONIZATION AND CONFLICT, 1902—1939. *Journal of Asian History*. Harrassowitz Verlag, 2008, roč. 42, č. 2, s. 117–142.

4.3.3. Po druhé světové válce

Po druhé světové válce došlo znovu k propuknutí občanské války mezi Kuomintangem (nacionalisty) a Komunistickou stranou Číny. Po výhře komunistů v roce 1949 byli zastánci Kuomintangu nuceni opustit pevninskou část a stáhnout se na ostrov Tchaj-wan (Taiwan 台灣). Komunistická strana Číny, v čele s vůdcem Mao Ce-tungem (Mao Zedong 毛泽东) vyhlásila v Pekingu v roce 1949 Čínskou lidovou republiku. Zároveň byly v zemi zavedeny hospodářské reformy, programy pro gramotnost občanů a uzákonila pozemkovou reformu. Došlo ke znárodnění průmyslové výroby a zvýšení kvality zemědělství. Projekty na zvýšení úrovně ekonomiky a hospodářství v průběhu *Velkého skoku vpřed* a *Kulturní revoluce* měly na svědomí obrovské škody na kulturním dědictví a díky velkému hladomoru i smrt spousty lidí. Kritici režimu byli pro vládu až příliš nebezpeční, a proto byla každá konstruktivní kritika postupně umlčena.⁵⁹

Po Maově smrti v roce 1976 se do vedení KS Číny dostal Teng Siao-pching (Deng Xiaoping 邓小平), který okamžitě zahájil hospodářské reformy. Díky zásobování měst potravinami, oživení lehkého průmyslu a možnost podnikat se životní úroveň obyvatelstva rychle zlepšila. Lidé, kteří se podíleli na Mao Ce-tungově vládě byli odsouzeni k vysokým trestům. Země obnovila vztahy se Západem a její politice se velmi dařilo. Zatímco za Maovi ranné vlády vlády byla porodnost podporována ve víře, že „*populační růst je síla naší země*“, ke konci jeho života začaly sílit hlasy volající po regulaci porodnosti. V roce 1979 byla potom zavedena *Politika jednoho dítěte*.⁶⁰ Roku 1989 došlo k poslední velké revoluci, která byla dílem nespokojenosti studentů. Nelíbilo se jim, jak KS Číny vládne. Protesty, které se odehrávaly na Tchien-an-men (tian'anmen 天安门) náměstí, byly zahnány čínskou armádou.⁶¹

⁵⁹ FEIGON, Lee. *Mao: a reinterpretation*. Chicago: Ivan R. Dee, 2002.

⁶⁰ ZHANG, Junsen. The Evolution of China's One-Child Policy and Its Effects on Family Outcomes. *Journal of Economic Perspectives*. 2017, roč. 31, č. 1, s. 141–160. DOI: 10.1257/jep.31.1.141.

⁶¹ EBERHARD, Wolfram. *A history of China*. 2005.

4.3.4. Události v 90. letech a nové tisíciletí

Číně se vrátily dvě državy, které do té doby byly spravovány evropskými státy. Hong Kong spravovaný Velkou Británií a Macao, poslední Portugalská kolonie. Čína se otevírá modernizaci zbrojařského průmyslu, stabilizuje ekonomiku, zlepšuje infrastrukturu a životní podmínky. Do popředí se nejdříve dostávají světová náboženství, jako je například buddhismus a taoismus.

Celá devadesátá léta se nesla v duchu jakési modernizace, kterou Čína, respektive čínská vláda pro svůj lid chtěla. Jak jsme se z dějin již mohli poučit, věci nikdy nejsou černobílé a je třeba na ně shlížet ze všech pohledů, které nabízí. Stejně tak jako všude jinde na zemi pokrok přinesl jako pozitiva, tak i negativa. V případě Číny se můžeme bavit například o vytvoření nových pracovních pozic pro obyvatelstvo, které by jinak žilo v chudobě. To můžeme vnímat jako velmi pozitivní věc. Zároveň ale samozřejmě s rozkvětem průmyslu přichází mnohem větší zátěž na životní prostředí.

4.4. Přístup ke vzdělávání

Jak už bylo v historickém úvodu nastíněno, přístup ke vzdělávání se během doby značně měnil. Nejčastěji spojována osoba s čínským vzděláváním, je zcela určitě Konfucius (Kōng Fūzǐ 孔夫子). Konfucius byl především filozof, který za nejdůležitější lidské kvality považoval morálku, ctnost a sebekritiku. Velkou váhu ale přiřazoval také vládě, která díky své kontrole mohla zařídit všeobecný pořádek. Vštěpoval úctu k předkům, vládcům a hlavně rodičům. Hierarchii mezilidských vztahů shrnul jako „pět základních typů vztahů“, které se dle něj byly aplikovatelné na mezilidské vztahy všech podob:

1. Vztah otce a syna
2. Vztah staršího a mladšího bratra
3. Vztah manžela a manželky
4. Vztah panovníka a poddaného
5. Vztah přítele s přítelem ⁶²

Dalo by se říct, že v oblasti výchovy dětí nastavil přesně to, proti čemu se snaží dnešní společnost bojovat: *genderové rozdíly*. Ty jsou podrobněji rozebrány v dalších kapitolách.

Kromě filozofie, kterou později dokázal proměnit v jakousi formu náboženství, se ale Konfucius věnoval také vzdělávání, z jehož základů čerpaly budoucí generace až do dnešní doby. Z jeho opěvované úcty ke starším dynastiím a jejich vůdcům vycházel i v jeho učení. Věřil, že jen lidé, kteří se posouvají dál, vzdělávají se a jsou sami k sobě kritičtí, mohou stejně jako naši předchůdci vést stát a lid k lepšímu životu.⁶³ Přesto, že Konfucius žil zhruba 500 let př. n. l., Číňané k němu vzhlíželi po celá tisíciletí, a jak můžeme vidět v následující odpovědi od jednoho z respondentů, stále vzhlíží.

„O Konfuciovi jsme se učili hned na základní škole a potom snad v každém předmětu. Je pro čínskou kulturu opravdu důležitý. Naučil lidi morálce, vytrvalosti a pílí. Ačkoliv se jeho stylem učení v dnešní době už úplně neřídí, je o něm zmínka opravdu všude. Dnes máme mnohem více příležitostí dělat projekty samostatně. V minulosti bylo vše ve skupinkách,

⁶² HUANG, Yong. *Confucius: a guide for the perplexed*. New York: Continuum, 2012, s. 26–48.

⁶³ DUBS, Homer H. The Political Career of Confucius. *Journal of the American Oriental Society*. 1946, roč. 66, č. 4, s. 273–282. DOI: 10.2307/596405

takže jsme se na nich museli všichni shodnout. Dnes máme možnost tvořit je individuálně“
64

Už od vlády dynastie Qing se Čína pokoušela o jakousi modernizaci školských institucí. Velké změny nastaly ale až s *kurikulárními reformami* a Kulturní revolucí za dob Mao Ce-tunga. Konfuciovo učení zastávalo drilování knih a nauk, zatímco nový druh vzdělávání, inspirovaný západními zeměmi, se snažil zařadit více interakce a praxe do výuky. Snažil se propojit jednotlivé kurzy a nabitě studium vyplnit jakoukoliv formou relaxace jako například zájmovým kroužkem.

Na otázku, *jak vypadá obyčejný den čínského studenta*, respondenti odpovídali následovně:

*„Obvykle vstáváme kolem 7. hodiny ráno a výuka nám začíná v 8 hodin. Ve škole trávíme celý den a většinou ani neopouštíme kampus, protože jsou všechny plně vybaveny kantýnami. Maximálně chodíme jist jen kousek ven z kampusu, ale to vyjde o hodně dráž. Škola končí kolem 17. hodiny, ale někteří mají ještě večerní výuku do 21. hod. Pokud máme kratší výuku, trávíme ji sportem, či posezením v parku.“*⁶⁵ odpovídá čínská studentka, která nabitý školní den bere jako samozřejmost.

Jako nejtěžší část studia Číňané hodnotí zkoušku *Gaokao*, kterou považují za největší překážku a výzvu současně.

„Před zkouškami Gaokao jsem byla hodně nervózní. Pro každého čínského studenta je to velmi důležitá zkouška, možná ta nejtěžší z celého života. Rozhodne vám o budoucnosti. Zároveň je na nás vyvíjen velký tlak, protože o ni všichni vaši vrstevníci i rodiče mluví už od malička. Když jsem se na svou zkoušku připravoval, dávali mi doma všichni prostor k učení a nosili mi jídlo od rána do večera. Občas mi přišlo, že rodiče jsou snad více nervózní než

⁶⁴ Respondentka Tracey.

⁶⁵ Respondentka Bigge.

já.⁶⁶ K rozhovoru dodal respondent Ken, který společně s ostatními Číňany potvrzuje předešlé výzkumy zmíněné v literární rešerši o důležitosti této náročné zkoušky.

Když byla podobná otázka podána ostatním zahraničním studentům jen s dodatkem, zda mohou porovnat obyčejný školní den v Číně a v jejich rodné zemi, většinou byl rozdíl velmi patrný.

„My ve Francii například můžeme zmeškat určitý počet hodin bez nutnosti dodání důvodu. V Číně to není možné. Za každou zmeškanou hodinu jsou vám strženy nějaké body. Další rozdíl určitě bude v tom, že čínští studenti vůbec nemusí opouštět kampus – mají tam vše. Někteří studenti ho neopustí třeba i měsíc v kuse. Ve Francii nemáme koleje na stejném místě jako univerzitu, takže musíme neustále někam dojíždět a strávíme spoustu času na cestách.“⁶⁷

„Normální studentský život v Číně je vlastně dost podobný každému jinému, jediný rozdíl je v tom, že čínští studenti studují opravdu svědomitě, a pak nemají čas na ostatní věci. Asi se snaží být opravdu dobří, protože jejich populace je tak obrovská, že všechno je vlastně soutěž. V Keni používáme frázi: All work and no play makes Jack a dull boy (Samá práce a žádná zábava činí z Jacka hlupáka).⁶⁸

„U nás v Chile je to úplně jiné. Máme hodně volného času a pestrý osobní život. Občas mi přijde, jako kdyby pro ně sociální život neexistoval. Možná se baví jen s lidmi ze školy, ale pro mě je to prostě nepředstavitelné. Musela jsem se hodně přizpůsobit jejich tempu, protože jsem byla zvyklá na uvolněný přístup.⁶⁹

„Ve staré Číně bylo vzdělání důležitým prostředkem k dosažení statusu a úspěchu ve společnosti. Proto i dnes je tu v průměru více kulturního důrazu na vzdělávání než na

⁶⁶ Respondent Ken.

⁶⁷ Respondentka Déborah.

⁶⁸ Respondent Leonardo.

⁶⁹ Respondentka Lesslie.

západě.“⁷⁰ Komentuje jeden z respondentů a poukazuje na spojitost s dobou, kdy vzdělání byl jediný způsob, jak být plnohodnotným člověkem a poté srovnává západní země s Čínou.

„Dalo by se říct, že právě proto, že v minulosti byl na vzdělávání kladen takový důraz, lidé mají tendenci to udržovat i v moderní době.“⁷¹ Poukazuje jeden z respondentů právě na dobu Konfucia, který dal vzdělání tak významnou váhu, že je neochvějná i v dnešní době.

Všechny odpovědi zahraničních studentů, kteří pocházejí z Evropy, Spojených států, Indie a Afriky se shodují v tom, že typický školní den studenta v Číně jim připadá náročnější než v jejich vlastní zemi. Zároveň je třeba podotknout, že Číňané, ačkoliv jsou si vědomi toho, že mají velmi nabitý studentský život, jsou na tento styl života zvyklí. Jsou extrémně motivovaní ze strany rodičů i kantorů a chtějí být v tom, co dělají, dobří.

Jediný respondent, který ztotožňuje náročnost výuky s náročností ve své zemi je respondent Akash z Pákistánu, který po šesti letech studia v Číně prošel všemi úrovněmi vzdělávání a nyní se věnuje doktorskému výzkumu. Ze svého vlastního pohledu pozorovatele musím podotknout, že každý člověk, se kterým jsem se setkala a původně pocházel z Pákistánu, měl vždy málo volného času. V kampusu jsme se skoro nepotkávali, protože se z laboratoří vraceli až pozdě večer. Můžeme tedy předpokládat, že podle Akashe a mého pozorování se tyto dvě země spíše shodují v náročnosti denního záprahu studia.

Pokud budeme vycházet z Hofstedovo pojetí kultur a jejich kategorizaci dle 6 různých modelů, zjistíme, že Pákistán a Čína se na škále individuality nachází na zhruba stejně nízkých hodnotách.⁷² To se shoduje s odpověďmi respondentů, kterým se míra náročnosti studia v Číně a Pákistánu zdá velmi podobná.

Pro ostatní studenty ze západních zemí a Afriky je náročnost studentského života v Číně o hodně vyšší než v rodné zemi. Také upozorňují na odlišné podmínky ve školních kampusech. Zatímco v Číně školní areály nabízí vše, co student k životu potřebuje, v západních zemích je pro studenty nezbytné kampus z různých důvodů opouštět. Jaký vliv na studentovo soustředění a výkonnost má kvalita a vybavenost kampusu, je možná otázka k zamyšlení.

⁷⁰ Respondent Tim.

⁷¹ Respondent Blair.

⁷² *Country Comparison* [online] [cit. 05.03.2021]. Dostupné z: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/>.

4.5. Role ve skupině

Po vedení rozhovoru s respondenty na téma vzdělávání přirozeně vyvěrá otázka ohledně role ve skupině.

Z vlastního pozorování jakožto studenta, je nutno poznamenat, že tlak, který je na studenty vyvíjen, má na svědomí dva odlišné typy motivace. Pozitivní motivaci, která studenty žene vpřed a dává jim vůli zlepšovat se. Druhým typem je motivace negativní, která na studenty působí formou stresu, jenž v dlouhodobém horizontu může způsobit zdravotní komplikace.⁷³ Jak vyplývá z předešlých výzkumů zmíněných v literární rešerši, disciplína, píle a skromnost jsou vlastnosti, kterými přirozeně oplývá drtivá většina Číňanů. Díky těmto vlastnostem jsou Číňané velmi efektivní a spolehliví zaměstnanci.

Jak ale vypadá interakce mezi studenty navzájem? Jakou roli ve skupině zaujímají? Je pro ně komfortnější být její součástí, či vystupovat jako jedinec?

Číňané v tomto rozhovoru na otázku: *Jak se cítíš ve skupině lidí? Co je pro tebe komfortnější – fungovat sám nebo součástí skupiny a proč?* odpovídali následovně:

„Pokud jsem součástí skupiny jako je třída, či jakákoliv jiná, cítím se komfortně. Když jsem sama, cítím se izolovaná a svůj názor bych jako individuál nahlas neřekla.“⁷⁴

Respondentka Bigge dává jasně najevo, že je pro ni pozice jednotlivce značně nekomfortní, zatímco být součástí jakékoliv skupiny ji dodává pocit bezpečí.

Zatímco následující respondentka poukazuje na to, že má tendence svůj názor sama od sebe s lidmi sdílet. Zároveň však uznává, že takový postup možná nebývá standartní a že se některým lidem její chování nemusí zamlouvat.

„Jsem ráda ve skupině lidí, které mám ráda a kteří jsou pracovně velmi schopní a zároveň vtipní. Myslím si, že někteří lidé mě ve skupině nemají rádi, protože často říkám svůj názor a jsem velmi přímočará.“⁷⁵

⁷³ JOSHI, Vinay. *Stres a zdraví*. Praha: Portál, 2007.

⁷⁴ Respondentka Bigge.

⁷⁵ Respondentka Tracey.

*„Ve skupině se cítím dobře. Je skvělé cítit se být součástí něčeho a nespolehat jen na sebe samotného. Když jsem sám, jsem ten dominantní hráč. Když jsem ve skupině, podrídím se ostatním.“*⁷⁶ Dodává další z respondentů.

I zahraniční studenti přidali svůj pohled na vztah Číňanů ke skupině. Všichni se shodli na tom, Číňané neradi fungují sami za sebe. Když už nejsou ve skupince lidí, chodí alespoň po dvojicích. Dívky častokrát zavěšené do sebe a izolované od chlapecké společnosti.

*„Zatímco v západním světě každý bojuje sám za sebe, v Číně lidi milují být součástí skupiny. Jsou velmi sociální a vždycky spolu spolupracují. Upřímně si myslím, že prostě nechtějí být sami. Podle toho, co jsem si za ta léta všimnul, oni opravdu věří v kolektivní růst. Vše, co dělají, každá jejich činnost je pro dobro všech.“*⁷⁷ Uvádí jeden z respondentů a poprvé naráží na téma kolektivismus.

„Tohle je velmi zajímavá otázka a asi na ní nedokážu jednoznačně odpovědět.“ Uvádí respondentka z Francie. *„Někdy vidím skupinky Číňanů a je mi smutno, protože všichni koukají do svých mobilů a nikdo si neužívá čas strávený společně. Jsou fyzicky spolu, ale mentálně jinde. Tohle se mi stává obzvlášť v kampusu. Když vidím skupinku lidí mimo něj, většinou se spolu baví a vypadá to, že je to pro ně zábava. Možná je to tím, že ve škole jsou prostě ve stresu a vypnou, až když ji opustí.“*

Skupinky lidí ale samozřejmě nemusíme hledat jen mezi studenty. Pro pozorování takových věcí stačí zajít na procházku do parku. Během pár minut potkáte nesčetně skupinek lidí trénujících bojová umění na čerstvém vzduchu, či skupiny hrající kopanou. Především však potkáte mnoho skupin starších osob. Ti jsou totiž schopni sedět v parku téměř celý den, k čemuž je vybízí i široká škála volnočasových aktivit.

1. Tchaj-t'i čchüan (Tai jí quán 太極拳)

Taj-či je čínské bojové umění, které praktikují Číňané napříč všemi věkovými kategoriemi, tréninky většinou probíhají v parcích. Cvičení je založeno na správném dýchání a pomalém, plynulém pohybu, stimulujícím vnitřní sílu. Vznik tohoto tradičního čínského bojového umění, jehož cílem je naučit se pracovat s vnitřní energií, odbourávat stres a

⁷⁶ Respondent John.

⁷⁷ Respondent Nilesh.

upevnit zdraví, je přisuzován Wantingu Chenovi, důstojníkovi armády dynastie Ming. Bojové umění rychle rostlo na popularitě a postupně se vyprofilovalo do pěti odlišných stylů. V posledních letech můžeme pozorovat, že se *Tai či* stává velmi oblíbeným i v západním světě.⁷⁸

2. Kaligrafie

Kaligrafie neboli umění krasopisu, používá k malbě čínských znaků různé techniky. Někteří své výtvary malují jen vodou na chodník a nechávají slunce je postupně vysušit. Jedni píší na plátna, další malují křídou na chodníky. Je to krásná podívaná. Kaligrafie se může jevit jako činnost, ve které jde o jednoduché „psaní štětcem“, ale po absolvování tohoto předmětu na univerzitě v Chengdu (Chéngdū 成都), mi zkázalo, že není. Čínská kaligrafie totiž představuje mnohem víc než jen psaní písma. Je to spíš umění, životní styl a čínská filozofie, která se traduje už přes 3000 let.⁷⁹

3. Mah-jong (Májiàng 麻将)

Jedná se o čínskou společenskou hru, která se nejčastěji hraje venku u kulatého stolu, hráči popíjí čerstvě zalitý zelený čaj a dokážou u ní vydržet dlouhé hodiny. Hra se skládá z obdélníkových kamenů, které jsou pokreslené různými symboly, čínskými znaky, anebo vyjadřují určitý počet. Vznik hry, jejímž cílem je získávat určité kombinace, se přisuzuje Kunfuciovi. Za dobu existence Mahjongu, se pravidla mnohokrát změnila a vzniklo několik herních verzí.

*„Mahjong jsem znal už dávno předtím, než jsem do Číny přijel. V Americe je to velmi populární. Máme dokonce i aplikace a hry přizpůsobené pro jednoho hráče.“*⁸⁰ Při rozhovoru s respondentem Samem, nás konverzace zavedla právě až k samé hře Mahjong. Rozhovor s ním je v následujících odstavcích podepřen informacemi z amerického výzkumu.

⁷⁸ LAN, Ching, Jin-Shin LAI a Ssu-Yuan CHEN. Tai Chi Chuan. *Sports Medicine*. 2002, roč. 32, č. 4. DOI: 10.2165/00007256-200232040-00001.

⁷⁹ CHIANG, Yee. *Chinese Calligraphy: An Introduction to Its Aesthetic and Technique, Third Revised and Enlarged Edition*. Harvard University Press, 1973.

⁸⁰ Respondent Sam.

Je velmi zajímavé, že hra se stala populární po celém⁸¹ světě. Nevětší rozmach přišel po 1. světové válce, díky které se stala velmi oblíbenou v USA. Annelise Heinz, kandidátka na doktora věd přišla se studií, která mapuje, „*jak mahjong promlouval k tématu kulturní výměny a interakce mezi USA a Čínou ve 20. století.*“

Díky tomu, že se hra dostala do USA někdy ve 20. letech 20. století, kde začala žít svým vlastním životem, může podle Heinz historie této hry ukázat, „*jak Američané v globalizovaném světě integrovali s objekty a myšlenkami.*“ A následně díky svému výzkumu zjišťuje, kolik lidí z těchto dvou rozličných zemí tato hra dokázala spojit.⁸²

Je tedy zřejmé, že skupinové aktivity odehrávající se na veřejných místech, jistě přispěly k tomu, že se Číňané ve společnosti cítí komfortně. Tento názor sdílí i jeden respondent, který přímo o parcích a aktivitách v nich, hovoří:

„*Když člověk prochází parkem, může vidět staré Číňany, které jsou ve skupinách. Hrají šachy, karty a další společenské hry. Nebo si jen zpívají. Zkrátka si užívají důchod tak, jak to v Česku neznáme. Jsou to určité aspekty toho, že Číňané fungují ve skupinách lidí a nejsou zvyklí fungovat samostatně.*“ Tedy napřímo odpovídá na moji otázku ohledně komfortnosti ve skupinách takto: „*Je vidět, že je čas strávený ve skupině naplňuje, takže to pro ně komfortní určitě je.*“⁸³

Z následující kapitoly je zcela zřejmé, že ačkoliv se práce zaměřuje na vliv Západu na Čínu, jsou určité věci, ve kterých je Západ ovlivněn zase Čínou. Nejde jen o knihtisk, který se patrně poprvé objevil v Číně, ani o střelný prach nebo kompas⁸⁴ ale například i hru *Mahjong*, která dnes patří k jedné z nejoblíbenějších gamblerských her.

Z odpovědí čínských i mezinárodních studentů na otázku role ve skupině se dá usoudit, že být součástí skupiny lidí, vlastně být součástí čehokoliv, je pro Číňany velmi důležité. Ve skupině lidí se cítí mnohem komfortněji, protože nemusí zastupovat jen sami sebe. Je nutné poukázat na výjimku, na kterou upozornila respondentka Déborah a která se týká větší samostatnosti na území školy. Studenti v areálu školy působí mnohem častěji samostatně

⁸¹ WALTERS, Ashley. From China to U.S., the game of mahjong shaped modern America, says Stanford scholar. In: *Stanford University* [online]. 15. 7. 2013 [cit. 04.03.2021]. Dostupné z: <http://news.stanford.edu/news/2013/july/humanities-mahjong-history-071513.html>.

⁸² Ibid.

⁸³ Respondentka Aneta.

⁸⁴ FIDLER, Jiří. *Čínské dějiny v datech a souvislostech*. 2016, s. 120–160.

než ve skupinkách. Můžeme si to vysvětlit jako vyhýbání se možnosti rozptýlení nebo značnou míru konkurence mezi spolužáky?

V poslední části kapitoly o roli ve skupině se dostáváme k velmi kontroverznímu tématu, který ve skupině lidí hraje velkou roli. Gendery.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, velký vliv na roli pohlaví měl Konfucius. Jeho základní myšlenka spočívala v hierarchii všech mezilidských vztahů a důležitosti jednotlivých rolí. Konfucius tvrdil, že jen pokud každá jednotlivá bytost bude naplňovat svou roli bezchybně, tak můžeme dosáhnout spokojené společnosti.⁸⁵

4.6. Rodinné vztahy

Důležitost genderových rolí v rodinných vztazích není třeba nijak přibarvovat. To, jakým způsobem rodiče vychovávají své děti, jaký vzor výchovy na ně přenesou a hlavně, jak se oni sami chovají jeden k druhému, je pro děti to stěžejní.

Rodina byla v Číně považována za malý stát. Jedinec nikdy nebyl základní jednotkou společnosti, nýbrž rodina jako celek. Konfucius zavedl *synovskou oddanost*, kde syn musel být *oddaný vládci a zároveň poslušný vůči státu*. Otec, jakožto hlava a vůdce rodiny měl na starost veškeré rodinné příjmy a majetek. Také zodpovídal za sňatky svých dětí. Zároveň ze zákona o synovské oddanosti vycházelo, že syn se o své starší rodiče musí vždy postarat. Za takových okolností můžeme hovořit o termínu „*kultu předků*“, který konkrétně popisuje profesor Long ve své studii jako *respekt vůči starším a hierarchický pořádek*.⁸⁶

Role muže a ženy v tu dobu v Číně, ale ani nikde jinde na světě, nebyla vyrovnaná. Sňatek dcery byl předem dohodnut tak, aby vyhovoval oběma rodinám. Dívka přicházela do nové rodiny, kde se musela podvolit a přizpůsobit nejen manželovi a tchánovi, ale i tchýni, která v tomto případě měla značně větší vliv.

Jak vnímáš roli muže a ženy? Jsou si sobě rovni v osobním a pracovním životě?

⁸⁵ FAIRBANK, John King a Merle GOLDMAN. *China*, s. 85–90.

⁸⁶ WONG, Chi-Sum et al. The significant role of Chinese employees' organizational commitment: implications for managing employees in Chinese societies. *Journal of World Business*. 2001, roč. 36, č. 3. DOI: 10.1016/S1090-9516(01)00058-X.

„Určitě nebylo možné, aby žena například pracovala jako stavbyvedoucí. Některé zvládají dělat i manuální práci, ale obecně jsou čínské ženy hodně drobné a nemají na manuální práci sílu. Muž je v těchto ohledech mnohem schopnější.“⁸⁷

„V dnešní době inspirované feminismem ze Západu, se role ženy a muže více vyrovnává. Je naprosto běžné že žena vede business nebo je velmi dobrá v manuální práci.“⁸⁸

Ve staré Číně se všemu přisuzovalo kontrastní působení jin a jang. Jang, jakožto silný, světlý muž, žena jako tmavá a slabá. Díky těmto nastaveným poměrům přirozeně docházelo k podřízenosti dívky chlapcům, manželky manželovi a mladšího staršímu.⁸⁹

Rodina bývá mnohem více členitější, než jak tomu bývá na Západě. Umocňuje to i fakt, že rodině z otcovi strany se říká jinak než příbuzným z matčiny strany. Není to ale jen rozdílné pojmenování, jedná se dokonce i jakýsi titul, který patří ještě před oslovení určité osoby a představuje míru úcty k dané osobě. Můžeme si to představit jako jistou formu vykání.

Jak se ale rodinné vztahy vyvinuly do dnešní doby? *Jaké jsou vztahy u vás v rodině? Máš vůči ní nějaké povinnosti, popřípadě jaké?*

„Se svou rodinou jsem si velmi blízká. Chci jim zajistit lepší život, až budu mít svou kariéru. Rodiče podporují moje životní volby a nikdy mě nenutí dělat něco, co nechci.“⁹⁰

„Se svou rodinou jsem úzce spjatý a mám za ni velkou zodpovědnost. Mí rodiče mě naučili, jak být dobrým člověkem a přínosným článkem společnosti. Žijeme všichni společně v jednom domě. Včetně mé vzdálenější rodiny.“⁹¹

⁸⁷ Respondentka Tracey.

⁸⁸ Respondentka Kim.

⁸⁹ FAIRBANK, John King a Merle GOLDMAN. *China*, s. 35–39.

⁹⁰ Respondentka Bigge.

⁹¹ Respondent John.

„Od malička jsem byla vedena k tomu, abych se dobře učila. Největší tlak od rodičů jsem pociťovala před zkouškou Gaokao, na kterou jsem se musela opravdu pečlivě připravit. Spoléhají na mě, že jednou budu mít dostatek peněz na to, abych se o ně mohla postarat.“⁹²

Z těchto rozhovorů můžeme vidět, jak rodina ještě stále funguje jednotně. Potomci, o které bylo postaráno v dětství, musí později zaujmout roli svých rodičů a postarat se naopak o ně. Z odpovědí od ostatních respondentů je patrné, že podobně nastavené rodinné vztahy mají i lidé z Indie:

„U nás v Indii to funguje tak, že dívky se většinou provdají, takže nemají povinnost starat se o své rodiče. Pokud synové zůstanou doma a pomáhají například na statku, většinou s nimi společně s novou rodinou na statku zůstanou. Pokud se ale rozhodnou odejít od rodičů, jako například já, mají vůči nim povinnost zasílat peníze. Záleží, jak moc je rodina tradiční.“

Podobně to vidím i v Číně. Tam je ale většina lidí ve městech, takže se o rodiče starají spíše ve formě finanční podpory, která už není tak vysoká. Všechno je moderní“⁹³

Odpověděl respondent Nilesh, který udává podobnost přístupu ve své zemi. Zároveň upozorňuje, že mírou urbanizace a industrializace dochází k podpoře spíše finanční nežli pracovní. Lidé se spíše soustřeďují do měst a na vesnicích v tradičním stylu života žije jen málo rodin.

Pro porovnání s rodinnými vztahy v západní kultuře, bylo respondentům zadáno popsat rozdíly ve vztazích čínské a jejich rodiny.

„S rodinou jsme si blízcí, ale žádnou povinnost vůči ní nemám. Vidáme se během oslav narozenin a větších událostech. Mám v nich velkou oporu a oni ve mně, ale finančně zajištění budou i ve stáří sami.“⁹⁴

⁹² Respondentka Sonia.

⁹³ Respondent Nilesh.

⁹⁴ Respondent Blair.

Přidává pohled respondent z Anglie poukazující na odlišnosti v přístupu k finančnímu zabezpečení.

„Číňané jsou úzce spjatí se svou rodinou, znamená pro ně vše. Rodiče musí pracovat opravdu hodně, aby své děti finančně zajistily. V Americe je to podobné, akorát více lpíme na to, abychom se jako rodina sešli, a to možná i na úkor peněz. V Číně občas funkci rodiče musí zajistit chůva, nebo prarodiče.“⁹⁵

Velmi zajímavý pohled přináší respondentka z Čile, protože ačkoliv se její země na Hofstedovo škále individualismu-kolektivismu bodově nachází hodně podobně jako Čína čili kolektivisticky, její rodinné vztahy se spíše podobají poměrům západních rodin.

„Číňané mají velmi silný vztah s jejich rodiči, možná až moc. V mé zemi jsme si samozřejmě také blízcí, ale jakmile opustíme rodinu, máme svůj život. Samozřejmě že posloucháme rady našich rodičů, ale není to to nejdůležitější. Za svůj pobyt v Číně jsem vyzorovala, že značný problém potom vnímají lidé ze západních zemí, kteří se do čínské rodiny přiznávají/vdávají. Jsou zvyklí na to, že jakmile mají svou rodinu, starají se hlavně o ní. V Číně jim do toho ale neustále někdo mluví a mají pocit, že se musí někomu zodpovídat.“⁹⁶

Porovnání s další kolektivistickou zemí, Bangladéšem, přináší svůj poznatek k tématu i jeden z respondentů, který z Bangladéše pochází.

„Navzdory tomu, že Čína stále více přijímá západní vlivy, zůstává tradiční rodinná struktura vysoce ceněna a zachována. Tradiční a moderní čínské rodiny sdílejí určité ideály a morálku, které jsou po staletí součástí každodenního života v Číně. Stejně jako v mé zemi dáváme přednost rodině, protože jako muslim je naší povinností starat se o rodiče. V Islámu jsou rodiče zase zodpovědní za život a pohodu svých dětí, protože jsou pro ně Aminou a vůlí Alláha.“⁹⁷

⁹⁵ Respondent Sam.

⁹⁶ Respondentka Lesslie.

⁹⁷ Respondent Moin.

Význam slova Amina, někdy psané taky jako Amineh, Ammena, v muslimském světě zamená „ten, kdo je v bezpečí“ jedná se o osobu/osoby, které jsou chráněni před všemi hrozbami.⁹⁸

Základem státu v Číně vždy byla rodina a jak je z rozhovorů patrné, pořád je. Jednotliví členové rodiny tvoří celek, který je na sobě závislý a vzájemně nápomocný. Je možné si povšimnout, že nikdo z respondentů do odpovědi nezahrnoval emoční stránku rodiny. Možná proto, že byla otázka postavena čistě na poměrech a funkci rodiny.

Můžeme sledovat značný rozdíl mezi povinnostmi rodiny v Číně a v západních zemích, podobnost v povinnostech dětí vůči rodičům v Indii a Číně a také velkou similaritu v zemích západních a Čile.

Z odpovědí je patrné, že důležitost, kterou v Číně rodině a její vztahy zaujímají, jejich touha po harmonii a funkce rodiny jako jednotky, jsou stále přetrvávající hodnoty, které patří ke kolektivistickým kulturám. Pohled, kterým přispěl respondent z Bangladéše pouze potvrzuje fakt, že v tomto ohledu jsou kolektivistické země velmi zakořeněné a ani západní vliv nemá šanci jejich přístup k rodině změnit. Jedinou výjimku tvoří odpověď respondentky z Čile, která upozorňuje na naprosto odlišné rodinné vztahy, a to i přesto, že její země je brána jako kolektivistická.

4.7. Náboženství

Čína je obecně označována jako ateistická země. Pod nálepkou ateismu se ale schovává spousta tradičních a lidových náboženství. Čína je už od počátku věků velmi známá jako kolébka nábožensko-filozofických směrů. Mezi ně můžeme řadit souhrn náboženství známý po názvem San Čchao (Sān jiào 三教) neboli *Tři učení*. Duchovní systémy konfucianismu, buddhismu a taoismu.⁹⁹

Pro správné nahlížení na čínskou kulturu je velmi důležité pochopit symbiózu těchto tří nábožensko-filozofických směrů, které se vzájemně ovlivňovaly, doplňovaly a ve

⁹⁸ RUTHVEN, Malise. *Islam: a very short introduction*. New York, NY: Oxford University Press, 2012, s. 47.

⁹⁹ Chinese Buddhism. In: *globalsecurity.org* [online] [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/china/religion-san-jiao.htm>.

výsledku utvořily celek, který nijak nebránil podstatě každého z nich. Existuje dokonce přísloví, které zpočátku odlišuje náboženství od sebe navzájem, ale končí tvrzením, že jsou v zásadě stejná.: „*Tři učení – zlato a rumělka taoismu, ostatky buddhistických osobností, stejně jako Konfuciánské ctnosti lidskosti a spravedlnosti – jsou v zásadě jednou tradicí.*“

Konfucianismus často fungoval spíše jako politická ideologie a systém hodnot, Taoismus byl přirovnáván jak k pohledu na život, tak k systému bohů a magie, Buddhismus nabízí spásu v podobě posmrtného života. Vytvořením „*třech učení*“ jakožto souhrnného názvu pod ně zahrnujeme veškerý styl života, do kterého spadá politika, náboženství i hodnoty.¹⁰⁰

V západním světě všem méně početnějším náboženstvím dominuje křesťanství. To se za dob kolonizace vehementně snažili rozšířit do ostatních kontinentů. V případě Číny, která měla své vlastní hluboce zakořeněné tradice úplně jiné, příliš neuspěli.

Je nutno si uvědomit, že nejzásadnější rozdíl mezi západním a východním náboženstvím nacházíme ve vztahu k přírodě. Zatímco pro Čínu stojí příroda společně s ctnostmi člověka a úctou ke starším blízko středu dění, na Západě je spíše v postranní. Středem se stává člověk, můžeme tedy náboženství považovat za *antropocentrický*.¹⁰¹ Konkrétně pokud srovnáme křesťanství například s buddhismem a zamyslíme se nad hlavními pilíři každého z nich, můžeme v nich najít další prvky individualismu/kolektivismu.

Věříš v něco? Pokud ano, co to je? V co věří lidé v Číně a jaká náboženství se tu nachází?

R: „Těžká otázka. Ano, věřím. Věřím v konání dobra. Taky věřím, že nikdo si nic jen tak nezaslouží a aby byl odměněn, musí pro to něco udělat. Nevím, jestli to dokážu někam zařadit.

Dala by se tvá víra zařadit pod nějaké světové náboženství?

¹⁰⁰ Living in the Chinese Cosmos | Asia for Educators. [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <http://afe.easia.columbia.edu/cosmos/ort/teachings.htm>.

¹⁰¹ *Filosofický slovník*. Olomouc: Nakl. Olomouc, 2002, s. 26.

R: „My to v Číně asi takhle úplně nevnímáme. Spíš se řídíme tím, co víme, že je správně. Cítím to z mých rodičů, které takto vychovali jejich rodiče a já zase budu vychovávat své děti. Většina čínské populace jsou ateisté, ale prostě tak nějak v něco věříme.“¹⁰²

Rozhovor s čínským respondentem patrně naráží na spíše filozofickou aspekt náboženství. Nevnímá to jako víru, ale určitá „pravidla“ podle kterých se chová.

„Naše rodina je ateistická. Samozřejmě věříme na to, že když někdo umře, je tu stále někde s námi, ale nemodlíme se k nikomu ani ničemu. Řekla bych, že základ našeho smýšlení položil Konfucius. Je to opravdu kulturní tradice. Ale nenazvala bych to náboženstvím. Na vesnicích jsou lidé často buddhisté, máme tu spoustu buddhistických chrámů. Ve městech je ale více ateistů.“¹⁰³

Co si myslíš o křesťanství? Má v Číně nějaké zastání?

„Hodně jsme se o něm učili ve školách. Myslím si, že spíš bude rozšířen ve východní a jihovýchodní Asii. V Číně určitě je pár lidí, kteří věří v Ježíše, ale to muselo vzniknout asi sňatkem s někým z Evropy nebo Ameriky. Člověk může věřit čemu chce, je to jen na něm.“

Jak vnímáte náboženství v Číně? Pociťujete jeho vliv? Setkali jste se s nějakým křesťanem?

„Vliv náboženství v Číně pociťuji, když vyjedu ven z města. Někam do přírody, rezervace, nebo do hor. Cítíte to z těch lidí. Tu pokoru, lásku k přírodě a úctu k zemi. Já sám jsem křesťan, a i zbytek mé rodiny. Jsem vlastně i rád, že se křesťanství do Číny nikdy nerozšířilo, je to krásně barevné.“¹⁰⁴

¹⁰² Respondent John

¹⁰³ Respondentka Bigge

¹⁰⁴ Respondent Sam

Respondenti se k otázkám vyjadřují celkem neutrálně. Nepopírají, že by lidé v nic nevěřili. Křesťanství v Číně nijak zvlášť nekomentují, možná nemají dostatek informací. Věří ve svou rodinu, dobro a ctnosti. Také připouštějí, že věřící jsou soustředění ve vesnicích a ve městech jich je spíš méně.

4.8. Hlavní mezníky čínské kultury a její význam

Pro možné odhalení projevů individualismu v Číně, je třeba nastínit, jak se hlavní mezníky čínské kultury pro Číňany v průběhu let měnily a co pro ně jejich kultura znamená v současné době. Svůj pohled na věc přidávají i mezinárodní studenti, kteří v Číně strávili poměrně dlouhý čas a pokusí se opět sami za sebe vytyčit hlavní mezníky čínské kultury. Následné rozdíly pak závěr kapitoly analyzuje.

Z předchozích odpovědí respondentů bylo patrné, že pokud hovořili o kultuře, vztahovali ji vždy na zvyky, které se *tradují u nich v rodině* a co jejich rodina *vnímá jako kulturu*. Pro správné zodpovězení této otázky ale bylo potřeba oprostít se od rodinných zvyků a tradic, které jsou pro ně sice důležité, ale neukazují důležité aspekty pro respondenty samotné. Byl nutný čistě syrový pohled této generace a subjektivní vnímání toho, co pro ně samotné opravdu kultura znamená a co by v časové linii/minulosti/současnosti vytyčili jako to primární.

Jaké hlavní mezníky dle studentů přispěly k utváření Číny a její kultury a co pro ně jejich kultura znamená?

„Čínská kultura, jak ji chápu já, se nachází v tai či. V ničem není absolutno, existují dvě strany a najít rovnováhu je filozofie čínské kultury. Je to standard lidského života, který mě hodně ovlivňuje. Ale abych řekl pravdu, nemůžeme zůstat pozadu v tom, co bylo. Respektujeme kultury různých zemí a absorbujeme jejich výhody, stejně tak, jako oni ty naše. Hlavní mezníky spíš než dějiny, pro mě byly spíš filozofové a myšlenky, které přinesly.“¹⁰⁵

Poukazuje jeden z respondentů na to, že mezníky v čínské kultuře pro něj nebyly ani tak dějiny a časová osa, ale spíš autoři důležitých myšlenek a co kombinace všech myšlenek

¹⁰⁵ Respondent John

vytvořila. Také poukazuje na to, že v dnešní době je Čína otevřena novým kulturám a čerpání benefitů, které si vzájemně mohou předat.

Další rozhovor proběhl s čínskou respondentkou, která se svou kulturou žíví. Po studiu se totiž rozhodla uplatnit svůj um hraní na čínský tradiční nástroj Ku-čeng (gǔzhēng 古筝) živit se jako hudební učitelka. Na svých koncertech se obléká do tradičních čínských šatů, které celému vystoupení dodávají dobovou atmosféru. Zároveň ale poukazuje na to, že většina Číňanů svou kulturu ani nechce poznat.

*„Čínská kultura je pro mě vším. Čtení starých básní a hraní tradiční hudby na Ku-čeng je mou velkou vášní. Většina lidí svou kulturu ani nezná, a to je velká škoda.“*¹⁰⁶ hodnotí respondentka.

Co byste vytyčili jako hlavní mezníky čínské kultury? Co pro vás čínská kultura znamená? Co pro vás znamená kultura vaší země?

*„Největším pilířem čínské kultury je pro mě umírněnost a integrace. Přijímá spoustu rozdílných věcí a nachází pořádek v chaosu. Kultura je velmi široký pojem, který zahrnuje všechny aspekty života. Pákistánská společnost má své vlastní normy a zvyky, protože většina populace je muslimská, takže náboženský aspekt je dominantní. Bez ohledu na konkrétní náboženství jsou ale všichni Pákistánci propojeni stejným jazykem, stravovacími návyky, slavnostmi a zvyky. Kultura tedy hraje velkou roli stejně tak v Číně jako v Pákistánu.“*¹⁰⁷

*„Čínská kultura je velmi starodávná a komplexní, takže je těžké ji definovat jen několika málo termíny. Řekl bych, že v klasické době i té nynější se klade velký důraz na komunitu, její povinnosti a vztahy uvnitř. V minulosti to byla právě kultura, která hrála největší roli v utváření komunity a jejich hodnot. S příchodem informačních technologií si ale nejsem jist, zda to bude pokračovat i pro další generace Číňanů.“*¹⁰⁸

¹⁰⁶ Respondentka Tracey

¹⁰⁷ Respondent Akash

¹⁰⁸ Respondent Tim

„Mám takový dojem, že snažením se protlačit kulturu Han, si Čína nechtěně ničí ostatní, krásné kultury. V mé zemi si vážíme staré bengálské kultury. Nikdy jsem necítil, jak důležité je, držet se vlastní kultury, dokud jsem nevycestoval pryč. Odlišné kultury jsou na lidech to krásné. Budují morálku, principy, věrnost, vlastnosti atd. Proto by se Čína své kultury měla držet stůj co stůj, protože to, co mají, je opravdový podklad.“¹⁰⁹

Respondenti měli za úkol vysvětlit, co pro ně samé znamená kultura jejich země. Bylo velmi zajímavé sledovat, že ačkoliv kulturní zázemí každé země je odlišné, každý jednotlivý respondent na tuto otázku odpovídá vesměs velmi podobně: „každá země má svou kulturu, své zvyky a tradice, ale právě to je to jediné, co náš kromě jazyka rozlišuje.“

Duchovně hlubší rozhovor proběhl s respondentem z Indie, který zmiňuje dobu britské kolonizace a popisuje, že v této době došlo k velkému šrámu na bohatství indické kultury. Je zajímavé sledovat, že Čína i Indie byly obě země obětí kolonizování britskou velmocí. (V dnešní době už Velká Británie v Evropské Unii není, v tu dobu ještě byla). Respondent ale popisuje značné rozdíly v tom, jak se země s kolonizací kulturně vyrovnaly:

„I přesto, že evropské země včetně Britů kolonizovali Čínu stejně jako Indii, nějakým způsobem si Čína zvládla udržet její tradiční kulturu v celkem velkém měřítku. A to zejména v jazyce.“

Ve spojitosti s rozhovorem je vhodné zmínit území Číny, která mělo sloužit jako konkurence britského Hong Kongu. Jedná se o území Kouang-Čou-Wan (Kuáng chōu wán 狂抽完), město na jihu Číny, které bylo dřív pod správou Francie, které měla Francie od Číny v pronájmu. Hlavní město přejmenovali na *Fort-Bayard* a do Kulturní revoluce¹¹⁰ většina Číňanů na tomto území ovládala francouzštinu. Všechny tyto pozůstatky byly však zapomenuty, protože společně s Kulturní revolucí došlo k ještě většímu zakotvení čínské kultury, která byla prosazována jako jediná správná.¹¹¹

¹⁰⁹ Respondent Tonmoy

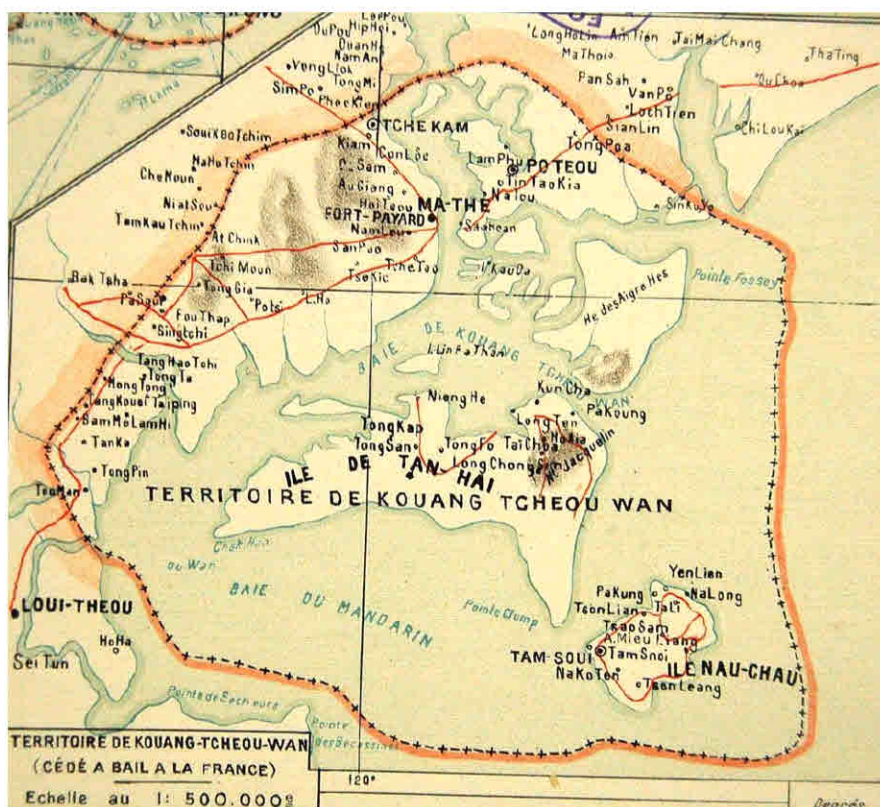
¹¹⁰ Kapitola *Po druhé světové válce*

¹¹¹ *The fate of European treaty ports: a story about Kouang-Tchéou-Wan* [online]. 2015 [cit. 07.03.2021]. Dostupné z: <http://www.endofempire.asia/0818-3-the-fate-of-european-treaty-ports-a-story-about-kouang-tcheou-wan-3/>

„Abych byl upřímný, Indie to tak bravurně nezvládla. Po britské invazi se kultura nepatrně vytratila. Největší vliv, který invaze měla, byl určitě životní styl a jazyk. Dodnes umí Indové z britských bývalých kolonií velmi dobře anglicky a odprostiti se od naší spirituální kultury. Indie má druhou největší anglicky mluvící populaci na světě. Pro mě má indická kultura neskutečnou váhu, protože v ni můžeme najít odpovědi na existenci lidské společnosti.“

Zdá se, že respondent porovnává škody, které kolonie napáchaly na obou zemích. To je ale dle mého názoru nemožné. Britská kolonie v Číně zabrala pouze Hong Kong, který byl od pevninské Číny oddělen, a proto bylo skoro nemožné britský vliv rozvinout po celé zemi. Zato v Indii Britové spolu s dalšími evropskými mocnostmi zabírali rozlohou mnohem větší území a po mnohem delší dobu.

Obrázek 5 - Pronajaté území Kouang-Tchéou-Wan, r. 1909

Zdroj: *European treaty ports* [online]. Endofempire.asia.com, [cit.2021-02-18] Dostupné z: <http://www.endofempire.asia/0818-3-the-fate-of-european-treaty-ports-a-story-about-kouang-tcheou-wan-3/>

„Řekl bych, že čínská kultura je o vztazích. O vztazích v rodině, mezi přáteli a mezi rodinou a přáteli. Všichni chtějí bezkonfliktní život. Snaží se vyhnout konfliktům a neztratit

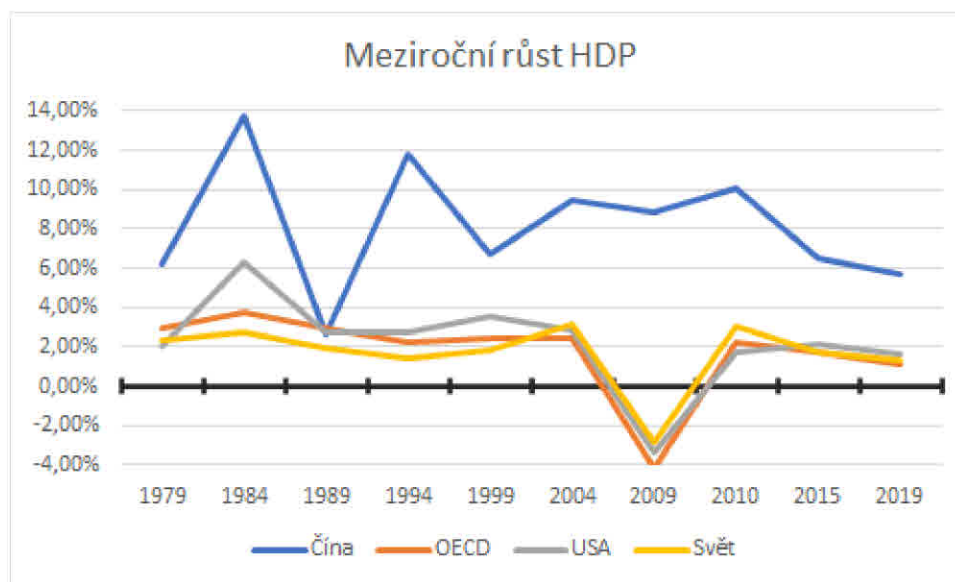
„tvář“ před ostatními, a to především veřejně. Pro mě je čínská kultura fascinující právě tím, jak je odlišná s mou vlastní.“¹¹²

4.9. Kulturní adaptace na období modernity

V minulých kapitolách byly respondentům kladeny otázky ohledně rolí ve skupině, vztahů v rodině a přístupu ke vzdělávání a náboženství. Otázky byly takticky seřazeny tak, aby si respondenti na základě svých předchozích odpovědí na jednotlivá témata mohli lépe uvědomit, zda v průběhu období modernizace a technologického pokroku pocítí, že by se čínská kultura musela na tyto změny adaptovat.

Od 90. let dvacátého století v Číně dochází k velkému progresu v mnoha oblastech. Díky zavedeným reformám a otevřením čínské ekonomiky světu se otevřelo mnoho nových pracovních pozic. Hrubý domácí produkt začal prudce narůstat a od té doby si udržuje minimálně 5 % meziroční růst, a to i v době největšího celosvětového poklesu od *Velké hospodářské krize* ve třicátých letech 20. století.

Obrázek 6 - Meziroční růst HDP

Zdroj: Světová banka [online]. Data.Worldbank.org [cit.2021-02-18] Zpracování: vlastní

¹¹² Respondent Nino

Díky ekonomickému a technologickému vývoji se přirozeně vyvinulo i spousta dalších věcí. Jaký vliv měl vývoj na kulturu a co i tom myslí studenti ve městě Chengdu?

„Mění se každým dnem. Jak jsem se už zmínila, čím dál tím více lidí upřednostňuje elektroniku oproti své kultuře.“¹¹³ Komentuje vývoj kulturní adaptace na moderní dobu jedna z čínských respondentek.

Když tvrdíš, že se kultura samozřejmě musí adaptovat novým věcem, vnímáš to i sám za sebe? Popřípadě kde konkrétně?

„Ano, samozřejmě to vnímám. S každým novým smartphonem, vynálezem, který Čína vyrobí, se vzdalujeme. Nemusí to ale nutně znamenat špatnou věc. Čínská kultura je velmi adaptivní a své si najde všude. Například čínské symboly, znaky, zvířata zvěrokruhu dnes můžete najít v moderních nákupních střediscích. Pao c‘ (Bāozi 包子), typický čínský knedlíček plněný masem nebo zeleninou, už si nekoupíte jen u staré babičky na ulici v rodinném podniku, ale právě i v tom moderním centru.“¹¹⁴

Jako pozorovatelé se právě s tím, co komentuje Respondent John, setkali více lidí. Je samozřejmé, že i lidé, kteří se v rámci urbanizace během let sestěhovali do měst a opouštěli od klasického života rolníka¹¹⁵, museli najít způsob, jak si svou kulturu udržet a přizpůsobit ji jiným podmínkám. S takovou situací se jistě setkali i v dřívějších dobách a nešlo jen o Čínu.

Musíme brát v potaz i značný vliv turismu. Lidé, kteří do Číny přiletí na poznávací dovolenou nemusí nutně chtít jít po stopách čínské kultury do hor a odlehlých vesnic. Proto se Čína snaží kulturu promítnout i tam, kam už modernizace zasáhla v plné své zbroji.

Pokud ale člověk stojí o tu *pravou a nezkaženou* chuť čínské kultury, musí vyrazit mimo město. Ze začátku se to možná cizincům zdá trochu komplikovanější, ale vždy se najde někdo ochotný pomoci. V odlehlých vesnicích se člověk může často potkat s nefunkční sítí

¹¹³ Respondentka Tracey

¹¹⁴ Respondent John

¹¹⁵ Kapitola „Kulturní kořeny“

infrastruktury, které jsou většinou způsobeny špatným počasím nebo nenávazností dopravních spojů. V odlehlých vesnicích a vysoko v horách se lidé nemohou zcela spoléhat jen na turismus, který občas ať už Číňana či cizince přivede. Hlavní zdroj jejich obživy pochází většinou z hospodářství nebo vlastního podniku. Spousta lidí je také zaměstnaná v místních buddhistických kláštorech nebo pracují na rekultivaci půdy. Lidé nosí starodávné šaty, ve vysokých horách jsou zahalení v kožiších a pletených šálách a ohřívají se o oheň, který sdílí s dalšími vesničany uprostřed návsi.

Nejčastěji chovají jaky (Niú 牛) kteří jsou hlavním zdrojem jejich potravy, šatů a často i financí. Z jaka totiž vyrábí mléko, máslo, vaří maso a kosti a z kůže vytvoří koberce, nástěnné dekorace a šaty.

Není ale zcela možné, aby se jim technologický vývoj úplně vyhnul. Aplikace Wechat (Wēixin 微信), která zprostředkovává konverzace, platby, objednává dárce krve, sdružuje různé komunity lidí a jiné, se už rozšířila i do těchto odlehlejších oblastí. Díky Wechatu se zásadně zlehčil proces placení, protože vše funguje formou naskenování QR kódu, který následně v telefonu ukáže už finální částku a jedním kliknutím je položka uhrazena. I tato forma placení již dosáhla modernizaci se vyhýbajících vesniček a horských klášterů, kde naskenováním kódu člověk pošle dobrovolný příspěvek místním mnichům.

Za dobu, kterou jste v Číně strávili, myslíte si, že je čínská kultura pořád stejná?

„Myslím si, že stejná není. Kultura se malinko oddistancovala, ale vláda se snaží takovým věcem zabránit. Každopádně pokud se trošku mění, má na tom svůj podíl vliv ze Západu“¹¹⁶

„Samozřejmě se během let měnila. Je to také jediný důvod, proč proč čínská kultura má ve světě takový dosah – neustále se přizpůsobuje a v nových věcech se snaží najít uplatnění toho starého“¹¹⁷

¹¹⁶ Respondent Leonardo

¹¹⁷ Respondent Akash

*„Ačkoliv jsem v Číně byla teprve 3 roky, každý den se toho děje tolik, že si tu evoluci možná ani nestihneme uvědomit, protože jsme její součástí. Číňané se ale vždy budou snažit najít způsob, jak najít to své v něčem cizím/novém.“*¹¹⁸

*„Myslím si, že změna je velmi patrná. Dříve bývali okolnímu světu uzavření, dnes vlivem technologie a zvědavosti mladé generace jsou schopni vidět svět mimo Čínu. Takové možnosti minulé generace neměly, takže to bude určitě jedním z důvodů.“*¹¹⁹

*“Kultura se určitě trošku změnila. Nejvíce je to patrné na ekonomii a vztah lidí k jejich financím. Občas mi ale přijde, že Číňané úplně neporozuměli tomu, proč se lidé ze Západu chovají určitým způsobem.“*¹²⁰ Respondent Nino ve své odpovědi reaguje na nepochopení toho, co lidi ze Západu vede k určitému chování. Můžeme to přisuzovat přílišné snaze se jim podobat, ve které ale opomíjejí důvody určitého chování, a tak to potom působí přehnaně.

*“Od té doby, co jsem se přestěhoval do Číny (už to bude 8 let), se Čína změnila v mnoha věcech. Zejména proběhla spousta ekonomických vývoju: města rostla velmi rychle a lidé se z předměstí stěhují do centra měst. Zároveň dochází k rozvolňování přístupu k informacím, technologie jsou na takové úrovni, že se skoro může stát, že v obchodech nejsou žádné bankovky.“*¹²¹

Všichni respondenti se shodují na tom, že i přes kratší dobu strávenou v Číně, určité změny vnímají. Ne každý den, ale s poohlédnutím zpět ano. Lidé jsou díky technologiím přístupnější pro okolní svět a okolní svět pro ně. Získávají nové informace, které jim dovolují se od “čínského světa” trošku vzdálit a otevřít se novým věcem. Respondenti často zmiňují i mnohem liberálnější přístup Číny k politickým tématům.

¹¹⁸ Respondentka Déborah

¹¹⁹ Respondent Nilesh

¹²⁰ Respondent Nino

¹²¹ Respondent Tim

4.10. Vnímání západní kultury

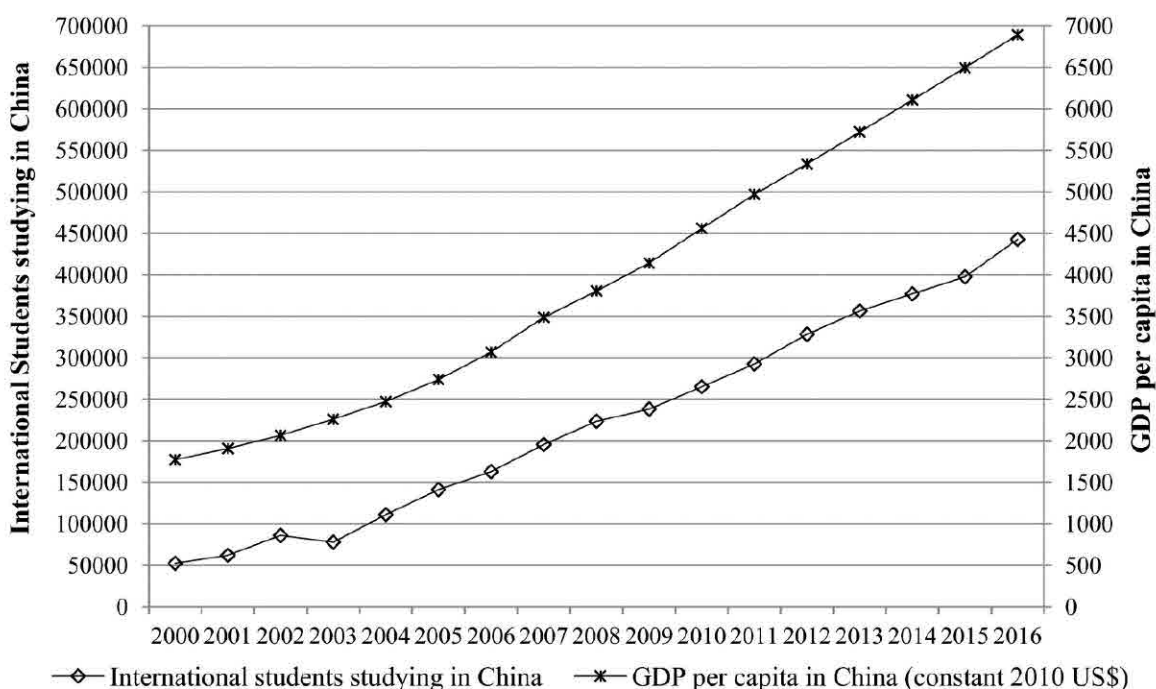
Přístup k západní kultuře se v Číně velmi často liší. Největší roli v rozdílnosti názorů asi hraje generační rozdíl. Nejpřístupnější k němu jsou mladé generace lidí, kteří se se prvky západní kultury setkávají na denním pořádku. V podstatě se narodili do doby globalizace. Starší lidé jsou jeho procesu podle respondentů mnohem méně nakloněni.

Nejsnadnější způsob, který pro seznámení s globálním světem mají, je internet. Ten využívá většina z nich. Jejich možnosti jsou ovšem omezené, protože k dispozici mají jen jejich čínský prohlížeč a čínské sociální sítě.

Dalším způsobem, pro Číňany poněkud náročnějším vzhledem k jejich stydlivé povaze, je seznámit se s někým, kdo ze Západu pochází. Ve větších městech jako je Šanghaj (Shànghǎi 上海) nebo Peking (Běijīng 北京) je samozřejmě mnohem snazší potkat cizince. Lidé do větších čínských měst cestují za poznáním památek, studiem ale i prací. Sečuánská provincie je v počtu mezinárodních studentů z 31 provincií na 12. místě.¹²² Následující graf zobrazuje vzrůstající zájem mezinárodních studentů o studium v Číně mezi lety 2000 a 2016:

¹²² Statistical report on international students in China for 2018 - Ministry of Education of the People's Republic of China. In: [cit. 15.03.2021]. Dostupné z: http://en.moe.gov.cn/documents/reports/201904/t20190418_378692.html

Obrázek 7 - Vývoj počtu mezinárodních studentů v Chengdu

Zdroj: Destination China: International Students in Chengdu [online]. Onlinelibrary.wiley.com

[cit.2021-02-18] Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/imig.12464>

Způsobů, jak se s cizinci seznámit, je tedy několik. Na univerzitách v Chengdu je v dnešní době mezinárodních cizinců spousta. Někteří vyjíždějí v rámci *Mezinárodní mobility* a využívají plné podpory ze strany jejich univerzity, jiní se rozhodnou požádat o čínské stipendium CSC¹²³, které jim kompletně hradí školné, i výlohy na život. Takže kdo se nenechá odradit náročností obstarávání potřebných dokumentů, může se do Číny na studentské stipendium poměrně snadno dostat.

Spousta Číňanů oslovuje cizince i na ulici mimo školu. Je to v podstatě běžná věc. Záměrem navázání kontaktu většinou bývá touha po zlepšení komunikativní angličtiny, pořízení fotografie, anebo čistě zvědavost o původ cizince.

„Člověka to ze začátku těší, že o něj mají zájem. Neustálé žádosti o Wechat účet, o večeri, o rande. Vlastně až do té chvíle, kdy si uvědomíte, že zájem o vás mají, protože si

¹²³ CSC – China Scholarship Council, dostupné z: www.chinesescholarshipcouncil.com

myslí, že jste něco víc. “¹²⁴ komentuje jeden z mezinárodních studentů, pro kterého je zájem ze strany Číňanů občas až příliš. Velmi snadno totiž nastanou situace, ve kterých vás čínská společnost vnímá sobě nadřazeným.

Jak vnímáte západní kulturu?

*„Západní kulturu vnímám jako zdůrazňující osobní realizace ve velmi materiálním světě. Je velmi otevřená, zatímco Čína asi více konzervativní.“*¹²⁵

*„Západní kultura podporuje sebevědomí a růst každého člověka.“*¹²⁶

*„Západní kultura je úžasná. Nechci tvrdit, že čínská není, čínskou miluji, ale západní mě taky fascinuje.“*¹²⁷

4.10.1. Odlišnosti západního světa a Číny

Po porozumění, jak studenti západní polokouli vnímají, přichází otázka ohledně odlišnosti jejich kultur.

Odlišnosti západního světa a Číny bývají většinou velmi patrné. Objevují se v mnoha aspektech každodenního života a nejvíce je pociťuje právě ten, který s opačnou kulturou přijde do styku. S rychlostí, jakou si Čína v průběhu posledních 20 až 30 let buduje dominantní pozici na poli globální ekonomiky, dochází k čím dál častějšímu obchodnímu styku s její kulturou. Například v roce 2015 představovala čínská ekonomika téměř 15 % podíl.¹²⁸

¹²⁴ Respondent Blair

¹²⁵ Respondentka Bigge

¹²⁶ Respondentka Rachel

¹²⁷ Respondentka Kim

¹²⁸ GnsEconomics. OECD, BIS

V budoucnu by se podle některých dala očekávat jakási *konvergence*, kdy nás obchod, cestování a vzdělání sblíží.¹²⁹ Otázkou je, zda takové sblížení dokáže vymazat propast, kterou představují rozdíly v hlubokých kořenech každé kultury. Jelikož se odpovědi respondentů týkaly několika stejných témat, tato kapitola je rozdělena podle nich.

Jak vnímáš západní svět? V čem se od toho čínského odlišuje?

Sociální síť

„Jako první odlišnost mě napadají asi sociální síť. My Facebook ani Instagram nemáme. Dokonce ani Google.“

Shodují se respondenti na jedné z mnoha odlišností, kterou vnímají. V Číně místo „západních“ sociálních sítí existují alternativy, které se ale funkcí nijak neliší. Náhradou Twitteru s Instagramu, které byly obě v Číně v roce 2009 umístěny pod cenzurované sociální síť, je síť zvaná Weibo (Wēi bó 微博).¹³⁰

„Weibo ale už není tak trendy sociální síť, jako byla spíš po tom roce 2009. Dneska skoro všechno funguje na bázi Wechatu.“¹³¹

Alternativou k Facebooku pak nejvíce připadá sociální síť s názvem Žen Žen (Rén Rén 人人). Většina zahraničních studentů ale nemá šanci se k těmto sítím dostat, protože jsou přístupné jen Číňanům. Navíc vlastně není ani potřeba.

„Nikdy jsem neviděl žádného Číňana používat aplikaci Žen Žen. Navíc pokud opravdu chtějí, dostanou se přes farewell síť pouhým nákupem VPN aplikace, která jim umožní stáhnout si západní sociální síť.“¹³²

¹²⁹ SCARBOROUGH, Jack. Comparing Chinese and Western cultural roots: Why “East is East and...”. *Business Horizons*. 1998, roč. 41, č. 6, s. 21–24. DOI: 10.1016/S0007-6813(98)90018-0

¹³⁰ YU, Louis, Sitaram ASUR a Bernardo A. HUBERMAN. What Trends in Chinese Social Media. *arXiv:1107.3522 [physics]* [online]. 2011 [cit. 10.03.2021]. Dostupné z: <http://arxiv.org/abs/1107.3522>

¹³¹ Respondent John

¹³² Respondent Blair

Alternativních aplikací je mnoho. Častokrát oplývají mnohem více funkcemi, než jak je známe my. Ti, co se na západní síť dostat chtějí, většinou tak učiní. Mají dvě možnosti. Jako první je použití proxy serveru, který se pohybuje kolem 150 Kč měsíčně. Druhou možností je již zmiňovaná VPN aplikace. Číňané ale nemají potřebu se na západních sociálních sítích angažovat, protože většina jejich přátel se pohybuje jen na těch čínských.

Mezilidské vztahy

„Západní lidé jsou vřelí a více otevření než my. Je pro ně možná mnohem snazší navázat kontakt s novými lidmi. Číňané jsou zdrženliví a stydliví. Máme rádi eufemismus, zatímco lidé na Západě přímost. Číňané rádi mluví o lidských pocitech a užívají si čas strávený s rodinou, ale lidé ze Západu neradi mluví o soukromí a spíše nechtějí, aby se něčím narušilo. My rádi probíráme témata, která souvisí s lidskou morálkou a pocitech, ale západní lidé spíše hovoří o svých povinnostech a stěžují si.“¹³³

Konstatovala jedna dívka z respondentů. Svě výpovědi zakládá na studentském životě, při kterém bydlela na koleji v kampusu. Její kolej byla hned vedle koleje mezinárodních studentů, a protože se často potkávali, časem se seznámili. Tvrdí tedy, že lidi ze Západu zná velmi dobře.

4.10.2. Vliv západních zemí

Medicína

Tradiční čínská medicína (dále jen TCM), čínsky Zhōngyào 中药 je jedním z nejstarších zdravotních systémů. Zakládá se na využití bylinek, akupunktury, masáží, úpravy stravy a fyzického zdraví.¹³⁴

¹³³ Respondentka Stacie

¹³⁴ Více v kapitole 6.5. – *Role ve skupině, Taičí*

Většina principů TCM byla odvozena z filozofického základu, který přispěl k rozvoji taoismu a konfucianismu.¹³⁵ Starověcí čínští učenci poznamenali, že všechny přírodní jevy lze kategorizovat do Yin a Yang – vzájemně závislé vyměnitelné aspekty přírody. Mezi základní znalosti, které přispěly k utváření čínské medicíny přispělo filozofické tvrzení, že vše sestává z pěti základních prvků (dřevo, oheň, země, kov a voda). Zároveň se mezi těmito pěti prvky neustále mění dynamika a rovnováha v jejich vzájemné harmonii. Na základě těchto znalostí vznikl univerzální postup při pochopení prevence a léčbě nemocí.

Akupunktura, původně určená k léčbě neštovic, byla poprvé vyspělým zemím představena v roce 1600. Další metody byly zavedeny v Evropě počátkem 17. století a velmi se osvědčily. TCM ale byla na konci 19. století zpochybněna západní medicínou, která měla nepozoruhodnější účinky v chirurgii a veřejném zdraví – v oblastech, které nebyly v Číně do této doby rozvinuty. Rostoucí důraz na západní medicínu zpomalil vývoj TCM na počátku 20. století. Od roku 1949 byla TCM vědecky studována a integrována do západní medicíny. Touto fúzí dvou přístupů k medicíně vznikly místo bylinných terapií snadněji podávané tablety nebo ampulky, aj.¹³⁶ Integrace TCM a Západní medicíny bylo v Číně hojně podporováno, protože z něj benefitovaly obě strany.

Studentům byla položena otázka, zda tuto fúzi vnímají a kde případně můžeme najít pozůstatky samotné TCM.

„Pokud máme nějaký problém, většinou se dnes jde rovnou do nemocnice, kde se setkáváme právě s touto kombinací západní a tradiční čínské medicíny. Pak jsou ale výkony, které jsou prováděny spíše preventivně, jako například baňkování a akupunktura. Ty se zachovaly tradičně.“¹³⁷

V současné době je integrace hlavně na úrovni lékařů, kteří mají možnost projít školeními a výukou, které probíhají jak na čínském, tak západním území.

Můžeme tedy předpokládat, že nejde v tomto případě nejde jen o vliv Západu na Čínu, ale o oboustranný vliv, ze kterého jsme v dnešní době schopni těžit.

¹³⁵ TANG, Jin-Ling, Bao-Yan LIU a Kan-Wen MA. Traditional Chinese medicine. *The Lancet*. Elsevier, 2008, roč. 372, č. 9654. DOI: 10.1016/S0140-6736(08)61354-9

¹³⁶ Ibid., s. 46–85.

¹³⁷ Respondentka Tracey

Gastronomie

Čínské restaurace v dnešní době najdeme skoro na každém rohu ve všech městech světa.¹³⁸ Sečuánská provincie je velmi známá svou zálibou v pikantním jídle. Jedním z nejznámějších míst, které je spojováno s autentickou čínskou kuchyní, je China Town v New Yorku. Významná čínská komunita ale žije také v Singapuru, který na Hofstedově škále individualismu v zemi nabývá stejných hodnot jako Čína.

V dnešní době se v Číně kromě tradičních čínských restaurací na rozích ulice a rodinných podniků plných receptů předávajících se z generace na generaci, nachází také západní řetězce. Konkrétně se jedná hlavně o Mc Donald, KFC, Subway, PizzaHut a jiné oblíbené fastfoody. Respondenti ale tvrdí, že do západních restaurací chodí většinou při příležitosti rodinných oslav nebo dalších úspěchů. Fastfoody navštěvují, když mají o trochu větší finanční možnosti než další studenti univerzit v Chengdu.

Jazyk

O odlišnosti jazyků není třeba dlouze debatovat. Je markantní. Zatímco mandarínština a další čínské jazyky spadají pod sinotibetské (tibeto-čínské) jazyky, na Západě požívané jazyky spadají pod diametrálně odlišnou jazykovou skupinu. Angličtina spadá pod západogermánské, čeština pod slovanské jazyky.¹³⁹

Ve spojitosti s jazykem je vhodné vytyčit jednu zajímavou věc, vyplynula v průběhu rozhovorů. Všichni Číňané, se kterými jsem se v Číně setkala, měli vždy za přezdívku jméno v anglickém jazyce. Dozvěděla jsem se, že jméno si vybírají už v prvním ročníku školy a využívají ho primárně při hodinách angličtiny. Zároveň značně ušetří čas, protože čínská jména jsou většinou velmi dlouhá, a tak je pro učitele snazší je oslovovat „anglickým jménem“. Kdo si ho nevybere sám, tomu je pedagogem přiřazeno jiné. Svým způsobem může i toto „zjednodušení života“ inspirované anglicky hovořícími západními zeměmi, naznačovat, že Čínu jejich.

¹³⁸ CHEN, Yong. *Chop suey, USA: the story of Chinese food in America*. New York: Columbia University Press, 2014, s. 4–12.

¹³⁹ HARDING, R. M. a R. R. SOKAL. Classification of the European language families by genetic distance. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 1988, roč. 85, č. 23. DOI: 10.1073/pnas.85.23.9370

Slavnosti a svátky

„Vliv západní kultury na čínskou se odráží v mnoha aspektech, jako jsou festivaly, strava, hudba, jazyk, filmy atd. Co se týče festivalů, mladí lidé si velmi oblíbili Vánoce a Valentýn, zatímco čínský Valentýn, který se slaví v úplně jiný den a který má tradiční národní charakteristiky, se začíná opomíjet. Co se týče filmů, všichni už sledují skoro jenom americké filmy.“¹⁴⁰

Svátky v Číně se velmi často pojí s jejich tradicemi. Některé jsou staré tisíce let, některé přibývají právě se západním vlivem. Ve větších městech, jako je Šanghaj a Peking se dokonce začal slavít i „Mezinárodní Nový rok“, ten spadá na prvního ledna kalendářního roku. V Chengdu se ale neslaví.

Mnohem významnější pro ně ale je Chinese New Year (春节 Chūnjié). Obvykle se slaví na konci ledna nebo na začátku února. Tento svátek má tradici přes 4000 let a je velmi uznávaný i v jiných asijských zemích. Symbolikou tohoto svátku je červená barva, která má udržet všechny zlé monstra daleko od lidí. Naopak by se lidé měli snažit vyhnout se číslu 4 (四 sì).¹⁴¹ Číňané mají na čísla velmi často vázanou symboliku. Například pokud Číňan třikrát za sebou zopakuje číslici 6 – Liù Liù Liù (六), přeje vám štěstí.

Číňané dále slaví Národní den – den vzniku ČLR, Podzimní den, Festival dračích lodí, a jiné. Velmi významný, speciálně ve městě Chengdu, je festival *Měsíčního koláčku*. Slaví se právě pečením tohoto zákusku, který může být pečený naslano s fazolemi, nebo na sladko. Všechny festivaly pro ně mají důležitý význam, který si připomínají časem stráveným s rodinou.

Čím dál tím více ale pronikají do Číny svátky, které jsou typické pro evropské země a Spojené státy. V supermarketech visí vánoční výzdoba už od začátku prosince, 14. února po ulicích chodí mladí muži s květinou v ruce a za výlohami se nedá najít jiný symbol než srdce.

Jak respondentka zmiňuje, Číňané rádi sledují americké filmy. Dá se tedy předpokládat, že spousta z těchto západních svátku přichází právě z tohoto zdroje. O filmech a „amerických vzorech“ pro čínskou mládež se zmiňuje i další respondent:

¹⁴⁰ Respondentka Rachel

¹⁴¹ SIMONDS, Nina, Leslie SWARTZ a Meilo SO. *Moonbeams, dumplings & dragon boats: a treasury of Chinese holiday tales, activities & recipes*. San Diego: Harcourt, Inc, 2002, s. 10–14.

„Mnoho mladých lidí si užívá západních filmů a televizních seriálů a populární hudby. Místní vkus se ale liší například v tom, že zatímco v Číně „letí“ seriál Přátelé a Avril Lavigne, mladí Američané je považují za zastaralé.“¹⁴² Upozorňuje respondent Tim a naráží na informační zpoždění, se kterým „západní trendy“ do Číny dochází.

Móda

„Stejně jako v mnoha dalších zemích mají mladí lidé tendenci oblékat se podle trendu jiných zemí.“ Upozorňuje respondentka z Francie. „Přesně si vybavuji, jak se celá Evropa řídila francouzským stylem oblékání.“¹⁴³

„Občas mi připadá, že právě touha po oblékání se podle amerických a evropských trendů nutí některé Číňany reagovat právě opačně. Snaží se nalézt nové střihy v tradičních čínských šatech a nosit je velmi módně. S tím také souvisí jejich oddanost k tradičním kroužkům.“¹⁴⁴

Z odpovědí respondentů je velmi patrná role kultury i v dnešní době. Zdá se, že někteří Číňané si ji snaží udržet o to více, co se většina mladé populace uchyluje k západní módě. Počet lidí, nosících tradiční čínské šatstvo, je ve srovnání s počtem lidí oblékajících se dle západních trendů zanedbatelný.

V této kapitole byly respondentům pokládány otázky ohledně toho, zda pocítují vliv západní kultury. Všichni z respondentů odpověděli, že vliv je velmi patrný a vyjmenovávali okruhy, kde ho můžeme spatřit. Kromě již zmíněných se jednalo o literaturu – čínští studenti znají americkou i evropskou klasiku. Dalším často opakovaným tématem byla hudba.

4.11. Individualismus v čínském kontextu

V dnešní době můžeme pozorovat malé krůčky směrem od kolektivistického myšlení. Jakékoliv odchýlení od kulturních základů, které spočívaly v kolektivistické jednotě, byly v minulosti pro čínskou společnost tabu. Musí se však brát v potaz, že Čína postrádá rysy evropské individualizace – *kulturně zakotvenou demokracii a dobrý systém sociálního*

¹⁴² Respondent Tim

¹⁴³ Respondentka Déborah

¹⁴⁴ Respondent Tim

zabezpečení.¹⁴⁵ Proto není možné předpokládat, že Čína k přístupu k jedinci dojde stejným způsobem a ve stejném časovém úseku. Vše má svůj čas. Navíc pohled na individualismus byl čínským okem vnímán spíše skepticky. Z kritického pohledu ho totiž čínská kultura, pro kterou je zájem většiny vždy nadřazen zájmu jedince, může vnímat jako sobecké chování. Při rozhovoru s čínskými studenty byl v jejich odpovědích individualismus občas vnímán jako egoismus.

I přesto však Čína za posledních pár desítek let umožnila světu pozměnit její systém. Nechala vstoupit kapitalistické prvky, které se samy o sobě pojí s prosazováním svých zájmů a potřeb. Na svědomí to má především již zmiňovaný Teng Siao-pching, který v Číně působil jako politik a reformátor po nepovedené kulturní revoluci za vlády Mao Ce-tunga. Jeho hlavním záměrem bylo prosazení socialistické tržní ekonomiky, která Čínu okolnímu světu otevřela. Reformy, které v ekonomické oblasti zavedl, vedly k akceptování individualistických účinků a pomohl změnit náhled na ně jako na egoistické projevy.¹⁴⁶

Na dotaz, kdy se s termínem „individualismus“ Číňané setkali poprvé, všichni odpovídali, že ve školách, od kamarádů nebo z knížek.

Co si pod pojmem individualismu představíte? Co o něm víte?

„Individualismus představuje rozdíl mezi čínskou a americkou kulturou.“¹⁴⁷

Na fakt, že je Číňany občas mylně vnímán Západ jen jako „Amerika“, upozorňuje i kniha od autora Hansena, která se individualismu v moderní čínské společnosti věnuje. Pro doupřesnění respondentčina tvrzení byl tedy rozhovor doplněn o otázku, proč se domnívá, že pojem „Západ“ zahrnuje pouze Spojené státy americké. Respondentka odpověděla, že ví, že Západ nezahrnuje pouze Ameriku. Ale protože Amerika bývala velká konkurence Číny z ekonomického hlediska, často pod pojmem „Západ“ Číňané míní pouze Spojené státy.

¹⁴⁵ HANSEN, Mette Halskov, Rune SVARVERUD a NORDIC INSTITUTE OF ASIAN STUDIES, eds. *iChina: the rise of the individual in modern Chinese society*. Copenhagen: NIAS, 2010, s. 10–12.

¹⁴⁶ STEELE, Liza G. a Scott M. LYNCH. The Pursuit of Happiness in China: Individualism, Collectivism, and Subjective Well-Being During China's Economic and Social Transformation. *Social Indicators Research*. Springer, 2013, roč. 114, č. 2, s. 441–444.

¹⁴⁷ Respondentka Kim

Jak vnímáte individualismus v čínském kontextu?

„Čína je kolektivistická společnost, individualismus se objevuje jen relativně u některých známých osobností, kteří potřebovali vynikat, aby něco dokázali nebo změnili. Ale i tak se jejich individualismus přizpůsobuje kolektivistickému myšlení, které v zemi panuje.“

¹⁴⁸ Respondent v odpovědi reaguje tvrzením, že každý člověk, který potřebuje být viděn, musí umět vystoupit z davu. V tomto případě tedy čínským známým osobnostem přisuzuje individualistické chování.

„Individualismus je jakýsi druh morální, politické a sociální filozofie, který zdůrazňuje svobodu a důležitost jednotlivce, jakožto i „ctnost samostatnosti“. Jedná se o myšlenkový a teoretický pohled na společnost nebo ostatní s jednotlivci jako středem. Z určitého pohledu ho můžeme vnímat jako egoismus, který v Číně sice skrytě, ale je.“¹⁴⁹

Stacie v podstatě přeložila definici individualismu, jak ji můžeme najít na čínské internetové encyklopedii Baike.Baidu.com (baike baidu 百度百科): *„tato politická, etická a sociálně filozofie zdůrazňuje svobodu, osobní zájmy a sebeovládání. Jedná se o světový pohled, kde je jedinec je vnímán jako střed dění, společnosti a vztahů.“¹⁵⁰*

Pokud v Číně individualismus je, jak se projevuje?

„Možná ještě není tak patrný, ale s rychlostí, jakou se náš vývoj technologií žene dopředu, jak čím dál tím více dochází k intervenci mezi mnoha státy a odlišnými kulturami, k projevům individualismu bude muset dojít. Teď je vnímám právě v tom, v čem nás západ ovlivňuje.“¹⁵¹

¹⁴⁸ Respondent John

¹⁴⁹ Respondentka Stacie

¹⁵⁰ *Individualism (个人主义)* [online] [cit. 05.03.2021]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/个人主义>

人主义

¹⁵¹ Respondentka Tracey.

„V podstatě bych opakovala to, co jsem již zmínila v odpovědích ohledně vlivu Západu.“¹⁵²

„Svou zemi bych zařadil spíš k individualistickým, ale pár desítek let zpět tomu ještě tak nebylo. Finsko k tomu dospělo hlavně díky velkému rozvoji. Se světovým rozvojem se ale mění i chování lidí. To samé se teď odehrává v Číně, ale mnohem agresivněji. Během velmi krátké doby-v podstatě jedné generace-dochází ke změně všeho, co předtím bylo považováno za neměnné.“¹⁵³

Zdá se, že proces globalizace přichází s nynější generací studentů, pro které se samozřejmě zdá přirozený a některými možná i vítaný. Pro starší lidi se ale tento vývoj odporující konfuciánskému myšlení a otevřenost vůči Západu, může zdát poměrně zpátečnický.

„Velmi drastickou změnu v Číně nacházím právě v tom, jak se Čína postupně otevírá okolnímu světu. Ekonomicky i politicky přijala mnohem liberálnější chování.“¹⁵⁴

Můžeme tedy za vliv Západu a jeho dopad na Čínu považovat i první krůčky k liberalismu?

¹⁵² Respondent Kim.

¹⁵³ Respondent Nino.

¹⁵⁴ Respondentka Stacey.

5. Diskuse výsledků a závěr

Cílem této práce bylo odhalit projevy individualismu v ČLR. Nejprve byl čtenář seznámen s kulturním vývojem čínské společnosti, který měl za úkol pomoci pochopit smýšlení čínského lidu. Tato rozmanitá kultura je totiž postavena na zcela odlišných základech než kultura západní. Zatímco pro ostatní země světa byly modernizace a technologický pokrok cestou k dosažení něčeho lepšího, Čína jej brala jako krok zpět. Jak se tedy dle studentů z města Chengdu Čína zvládá vypořádat s vlivem individualisticky smýšlejících společností ovlivňujících jejich kulturní zásady?

Jaký přístup zaujímají čínští a zahraniční studenti k tématům: vzdělávání, role ve skupině, péče o rodiče a rodinu, náboženství atd.?

V první výzkumné otázce se práce zaměřila na oblasti jejich každodenního života. Z výsledků jednotlivých rozhovorů práce došla k závěru, že přístup k *roli ve skupině* a *vzájemné péči o rodinu* zůstává neměnný. Tyto dva charakteristické rysy definující kolektivistickou společnost, spočívají přesně v tom, co bylo respondenty sděleno. Chtějí být součástí něčeho většího. Jejich potřeba někam patřit, je vede k trávení svého času primárně ve skupině. Rodina, jakožto jejich první přirozené společenství, má zajišťovací funkci. Péči, kterou věnují rodiče svým dětem mládí, mají za úkol v dospělosti oplatit. Tyto výsledky se přesně shodují s vyčleněním Hofstedovy charakteristiky kolektivistické společnosti. Naopak respondentka z Čile, které se podle Hofsteda nachází na podobné bodové rovině jako Čína, uvádí, že vztahy v její rodině mají spíše individualistické rysy. Přístup ke vzdělávání však narozdíl od přístupu k rodině a skupině stejný nezůstal. Respondenti pozorují značné změny v jeho odchylování se od memorování faktů a častého zkoušení k praktickému propojení studovaných předmětů a jejich uplatnění. Mnohem více se studenti samostatně věnují projektům, které jim dávají možnost promítnout do své práce své vlastní myšlenky.

Zároveň za nejtěžší část studia stále považují zkoušku *Gaokao*. Zahraniční studenti hodnotí studentský život v Číně jako velmi náročný. Jediný respondent, který náročnost čínské výuky ztotožňuje s náročností ve své zemi, je respondent pocházející z Pákistánu. Na základě Hofstedovy výzkumu mají na škále individualismu-kolektivismu obě země podobné bodové ohodnocení. Z toho můžeme usoudit, že tyto dvě kolektivistické země k náročnosti

studia přistupují obdobně. Výsledky zaznamenaly větší důraz na roli jedince v čínském vzdělávání, než tomu bývalo v minulosti, avšak stále si zachovává některé své kolektivistické rysy.

Nábožensky založení obyvatelé jsou v Číně situováni spíše na venkově. Obecně se Čína považuje za zemi ateistickou, její kultura ale staví na 3 náboženstvích, které aplikuje spíše ve filozofické rovině. Západní náboženství kladou důraz na jedinečnost člověka, zatímco ve východních náboženstvích je stěžejní přírodní harmonie. V západních náboženstvích, především v křesťanství, jsou patrné prvky individualismu. Východní náboženství odpovídají kolektivistickému smýšlení, zatímco západní se zaměřují na jedince.

Jaké hlavní mezníky dle studentů přispěly k utváření Číny a její kultury a co pro ně jejich kultura znamená?

Podle respondentů neměly na čínskou kulturu vliv konkrétní historické události. Čínská kultura je hluboce zakořeněna v tradicích, umění a literatuře, které nepodléhaly vnějším činitelům. Proto respondenti svou kulturu vnímají zejména v souvislosti s rodinou a rolmi, které jim jsou ve skupině přiděleny. Znovu tak zdůrazňují důležitost rodinných vztahů, čímž potvrzují kolektivistické smýšlení čínské společnosti.

Respondent z Indie vyjadřuje obdiv nad tím, jak se Čína dokázala ubránit všem okolním všem okolním mocnostem a vlivu jejich kultur. Následně poukazuje na to, že Indie v tomto selhala. Obě země byly obětmi evropského kolonialismu, nicméně Čína se tím nenechala poznamenat a všechny pozůstatky včetně francouzského jazyka postupně vymizely. V Indii je evropský vliv patrný zejména v anglickém jazyce, který i po dekolonizaci v Indii přetrvával. V dnešní době je dokonce druhou nejpočetnější anglicky hovořící populací na světě.

Pocítují studenti vliv západních zemí na čínskou kulturu?

Dochází ale k nějakým změnám během doby modernizace? Jak si v této situaci Čína stojí? Čínští i mezinárodní respondenti tvrdí, že patrnou změnu vnímají. Nejčastěji uvádějí změny v oblasti technologií a ekonomiky, vyšší urbanizace a mnohem větší ochota přizpůsobovat se novým věcem. Podle studentů poprvé v historii Číny dochází k průniku

jiné kultury. A to právě kultury západních zemí. Ta je studenty vnímána velmi kladně, někdy se dokonce v jejich očích jeví jako něco lepšího, starší generace tento názor ale nesdílejí. Odlišnosti západní kultury studenti nacházejí zejména v sociálních sítích a mezilidských vztazích. Její vliv pak pozorují především v medicíně, která se pokouší o fúzi západních metod a tradiční čínské medicíny. Značný vliv vidí také v gastronomii a v používání anglických jmen v čínském školství. Dále Západ do Číny přinesl nové svátky, slavnosti a módní trendy. V neposlední řadě se v Číně čím dál více prosazuje západní styl vzdělávání.

Jak je vnímán individualismus v čínském kontextu?

Na základě odpovědí respondentů bylo zjištěno, že v Číně je individualismus v čínském kontextu vnímán jako synonymum pro vliv západní kultury. Respondenti totiž v této výzkumné otázce zmiňovaly stejné body, jako v otázce tážající se, *v čem studenti vnímají vliv západní kultury na kulturu čínskou.*

Výzkumem bylo zjištěno, že ve vztahu k rodině a skupině Číňané stále zachovávají kolektivistickou ideologii. Pomalu se ale začínají objevovat prvky individualismu, které se projevují primárně ve věcech, ve kterých jsou Západem ovlivňováni. Konkrétně se tedy jedná o vzdělávání, medicínu, gastronomii, jazyk, slavnosti, svátky a módu. V návaznosti na tento výzkum by bylo vhodné aktualizovat bodové ohodnocení jednotlivých zemí dle Hofstedovi metodiky Dimenzializace kultur. Hofstede zastával názor, že jeho dimenze jsou uplatnitelné ve stejné podobě, v jaké je vymezil. Výzkum ale objevil náznaky odchýlení se některých zemí od zařazení v rámci jednotlivých dimenzí.

Do roku 2018, stoletému výročí vzniku ČLR, má Čína v plánu vlastnit dvakrát tak větší ekonomiku než USA. Kde všude se prvky individualismu objeví v budoucnosti, může být návrh pro další výzkum.

6. Seznam literatury

ARNETT, Jeffrey Jensen. *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York, NY, US: Oxford University Press, 2004. Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties. ISBN 978-0-19-517314-7.

BADGER, Sarah, Larry J. NELSON a Carolyn McNamara BARRY. Perceptions of the transition to adulthood among Chinese and American emerging adults. *International Journal of Behavioral Development*. 2006, roč. 30, č. 1, s. 84–93. ISSN 0165-0254, 1464-0651. DOI: 10.1177/0165025406062128

BAKEŠOVÁ, Ivana a Rudolf FÜRST. *Čína ve XX. století*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 978-80-244-0251-2.

BOND, Michael H. a Mai Ku PANG. Trusting to the Tao: Chinese values and the re-centering of psychology. *Bulletin of the Hong Kong Psychological Society*. Hong Kong: Hong Kong Psychological Society, 1991, roč. 26–27, s. 5–27. ISSN 0379-4490(Print).

DELLO-IACOVO, Belinda. Curriculum reform and ‘Quality Education’ in China: An overview. *International Journal of Educational Development*. 2009, roč. 29, č. 3, s. 241–249. ISSN 0738-0593. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2008.02.008

DUBS, Homer H. The Political Career of Confucius. *Journal of the American Oriental Society*. 1946, roč. 66, č. 4, s. 273. ISSN 00030279. DOI: 10.2307/596405

EBERHARD, Wolfram. *A history of China*. 2005. ISBN 978-0-415-36148-4.

FAIRBANK, John King a Merle GOLDMAN. *China: a new history*. 2nd enl. ed. vyd. Cambridge, Mass: Belknap Press of Harvard University Press, 2006. ISBN 978-0-674-01828-0.

FEIGON, Lee. *Mao: a reinterpretation*. Chicago: Ivan R. Dee, 2002. ISBN 978-1-56663-458-8.

FIDLER, Jiří. *Čínské dějiny v datech a souvislostech*. 2016. ISBN 978-80-88165-00-2.

GIDDENS, Anthony. In: *The Consequences of Modernity*. John Wiley & Sons, 2013. ISBN 978-0-7456-6644-0.

GRANADOS, ULISES. JAPANESE EXPANSION INTO THE SOUTH CHINA SEA: COLONIZATION AND CONFLICT, 1902—1939. *Journal of Asian History*. Harrassowitz Verlag, 2008, roč. 42, č. 2, s. 117–142. ISSN 0021-910X.

HANSEN, Mette Halskov, Rune SVARVERUD a NORDIC INSTITUTE OF ASIAN STUDIES, eds. *iChina: the rise of the individual in modern Chinese society*. Copenhagen: NIAS, 2010. NIAS studies in Asian topics no. 45. ISBN 978-87-7694-052-2.

HARDING, R. M. a R. R. SOKAL. Classification of the European language families by genetic distance. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. 1988, roč. 85, č. 23, s. 9370–9372. ISSN 0027-8424, 1091-6490. DOI: 10.1073/pnas.85.23.9370

HOFSTEDE, Geert. Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture*. 2011, roč. 2, č. 1. ISSN 2307-0919. DOI: 10.9707/2307-0919.1014

HOFSTEDE, Geert. Empirical models of cultural differences. In: *Contemporary issues in cross-cultural psychology*. Lisse, Netherlands: Swets & Zeitlinger Publishers, 1991, s. 4–20. ISBN 978-90-265-1117-2.

HOFSTEDE, Geert H. *Masculinity and femininity: the taboo dimension of national cultures*. Thousand Oaks, Calif: Sage Publications, 1998. Cross cultural psychology series v. 3. ISBN 978-0-7619-1028-2.

HOFSTEDE, Geert H., Gert Jan HOFSTEDE a Michael MINKOV. *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. 3rd ed. vyd. New York: McGraw-Hill, 2010. ISBN 978-0-07-166418-9.

HOFSTEDE, Geert, Gert Jan HOFSTEDE a Michael MINKOV. *Cultures and Organizations: Software of the Mind, Third Edition*. 3rd edition. vyd. New York: McGraw-Hill Education, 2010. ISBN 978-0-07-166418-9.

HONG, Ying-Yi a Farideh SALILI. Challenges ahead for research on Chinese students' learning motivation in the new millennium. *Journal of Psychology in Chinese Societies*. Hong Kong: Hong Kong Psychological Society, 2000, roč. 1, č. 2, s. 1–12. ISSN 1563-3403(Print).

HOUSE, Robert J. et al. *Culture, Leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Societies*. SAGE Publications, 2004. ISBN 978-1-4522-0812-1.

HUANG, Yong. *Confucius: a guide for the perplexed*. New York: Continuum, 2012. Guides for the perplexed. ISBN 978-1-4411-1568-3.

HUNTINGTON, Samuel P. *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York, NY: Simon & Schuster, 2003. ISBN 978-0-684-84441-1.

HUNTINGTON, Samuel P. a Ladislav NAGY. *Střet civilizací: boj kultur a proměna světového řádu*. Vyd. první. vyd. Praha: Rybka Publishers, 2001. ISBN 978-80-86182-49-0.

CHANG, Iris. *Nankingský masakr: nejkrvavější prolog druhé světové války*. Praha: Naše vojsko, 2010. ISBN 978-80-206-1068-3.

CHEN, Yong. *Chop suey, USA: the story of Chinese food in America*. New York: Columbia University Press, 2014. ISBN 978-0-231-16892-2.

CHIANG, Yee. *Chinese Calligraphy: An Introduction to Its Aesthetic and Technique, Third Revised and Enlarged Edition*. Harvard University Press, 1973. ISBN 978-0-674-12226-0.

- JOSHI, Vinay. *Stres a zdraví*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-211-9.
- LAN, Ching, Jin-Shin LAI a Ssu-Yuan CHEN. Tai Chi Chuan. *Sports Medicine*. 2002, roč. 32, č. 4, s. 217–224. ISSN 1179-2035. DOI: 10.2165/00007256-200232040-00001
- LI, Qiong a Yujing NI. Impact of curriculum reform: Evidence of change in classroom practice in mainland China. *International Journal of Educational Research*. 2011, roč. 50, č. 2, s. 71–86. ISSN 0883-0355. DOI: 10.1016/j.ijer.2011.06.003
- LITTLEJOHN, Ronnie. *Confucianism: An Introduction*. 1st. vyd. I.B. Tauris, 2010. ISBN 978-1-84885-173-3.
- LUCENTA, L. China's higher education lacks higher learning. *Phi Delta Kappan* [Scopus]. 2011, roč. 93, č. 4, s. 76–77. DOI: 10.1177/0031721711109300421
- MATTHEWS, B. The Chinese Value Survey: an interpretation of value scales and consideration of some preliminary results. *undefined* [online]. 2000 [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: /paper/The-Chinese-Value-Survey-%3A-an-interpretation-of-and-Matthews/735cf19631bf6bb45056d8b2d505d2b28ac85ac9
- MINKOV, Michael. World Values Survey. In: *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Globalization*. American Cancer Society, 2012. ISBN 978-0-470-67059-0. DOI: 10.1002/9780470670590.wbeog840
- NELSON, Larry J. a Xinyin CHEN. Emerging Adulthood in China: The Role of Social and Cultural Factors. *Child Development Perspectives*. 2007, roč. 1, č. 2, s. 86–91. ISSN 1750-8606. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00020.x>
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- RUTHVEN, Malise. *Islam: a very short introduction*. 2nd ed. vyd. New York, NY: Oxford University Press, 2012. Very short introductions. ISBN 978-0-19-964287-8.
- SCARBOROUGH, Jack. Comparing Chinese and Western cultural roots: Why “East is East and...”. *Business Horizons*. 1998, roč. 41, č. 6, s. 15–24. ISSN 0007-6813. DOI: 10.1016/S0007-6813(98)90018-0
- SIMONDS, Nina, Leslie SWARTZ a Meilo SO. *Moonbeams, dumplings & dragon boats: a treasury of Chinese holiday tales, activities & recipes*. San Diego: Harcourt, Inc, 2002. ISBN 978-0-15-201983-9.
- SPENCE, Jonathan D. *The search for modern China*. New York: Norton, 1991. ISBN 978-0-393-30780-1.
- SPENGLER, Oswald, MILAN VÁŇA a Martin C PUTNA. *Zánik Západu: Obrisy morfologie světových dějin*. Praha: Academie, 2011. ISBN 978-80-200-1886-1.
- STEELE, Liza G. a Scott M. LYNCH. The Pursuit of Happiness in China: Individualism, Collectivism, and Subjective Well-Being During China's Economic and Social

Transformation. *Social Indicators Research*. Springer, 2013, roč. 114, č. 2, s. 441–451. ISSN 0303-8300.

TANG, Jin-Ling, Bao-Yan LIU a Kan-Wen MA. Traditional Chinese medicine. *The Lancet*. Elsevier, 2008, roč. 372, č. 9654, s. 1938–1940. ISSN 0140-6736, 1474-547X. DOI: 10.1016/S0140-6736(08)61354-9

TURNER, Jeannine E., Banban LI a Maipeng WEI. Exploring effects of culture on students' achievement motives and goals, self-efficacy, and willingness for public performances: The case of Chinese students' speaking English in class. *Learning and Individual Differences*. 2021, roč. 85, s. 101943. ISSN 1041-6080. DOI: 10.1016/j.lindif.2020.101943

WAHED, Mohammad Shakil. The Impact of Colonialism on 19th and Early 20th Century China. . Association of Cambridge Studies, 2016. DOI: 10.17863/CAM.1643

WALTERS, Ashley. From China to U.S., the game of mahjong shaped modern America, says Stanford scholar. In: *Stanford University* [online]. 15. 7. 2013 [cit. 04.03.2021]. Dostupné z: <http://news.stanford.edu/news/2013/july/humanities-mahjong-history-071513.html>

WONG, Chi-Sum et al. The significant role of Chinese employees' organizational commitment: implications for managing employees in Chinese societies. *Journal of World Business*. 2001, roč. 36, č. 3, s. 326–340. ISSN 10909516. DOI: 10.1016/S1090-9516(01)00058-X

YU, Louis, Sitaram ASUR a Bernardo A. HUBERMAN. What Trends in Chinese Social Media. *arXiv:1107.3522 [physics]* [online]. 2011 [cit. 10.03.2021]. Dostupné z: <http://arxiv.org/abs/1107.3522>

ZHANG, Junsen. The Evolution of China's One-Child Policy and Its Effects on Family Outcomes. *Journal of Economic Perspectives*. 2017, roč. 31, č. 1, s. 141–160. ISSN 0895-3309. DOI: 10.1257/jep.31.1.141

A Military History of Modern China, 1924–1949. By F. F. Liu. (Princeton, N. J.: Princeton University Press. 1956. Pp. xii, 312. \$6.00.). *The American Historical Review*. 1957. ISSN 1937-5239. DOI: 10.1086/ahr/62.2.397

Country Comparison [online] [cit. 05.03.2021]. Dostupné z: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/>

Filosofický slovník. 2. rozš. vyd., reprint. vyd. Olomouc: Nakl. Olomouc, 2002. ISBN 978-80-7182-064-2.

Horší než Mengele: Japonci při pokusech zmasakrovali tisíce lidí [online]. Česká televize, [cit. 02.03.2021]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/1566801-horsi-nez-mengele-japonci-pri-pokusech-zmasakrovali-tisice-lidi>

Chinese Buddhism. In: *globalsecurity.org* [online] [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <https://www.globalsecurity.org/military/world/china/religion-san-jiao.htm>

Individualism (个人主义). In: *baike.baidu.com* [online] [cit. 05.03.2021]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/%E4%B8%AA%E4%BA%BA%E4%B8%BB%E4%B9%89>

Living in the Chinese Cosmos | Asia for Educators. In: [cit. 06.03.2021]. Dostupné z: <http://afe.easia.columbia.edu/cosmos/ort/teachings.htm>

Statistical report on international students in China for 2018 - Ministry of Education of the People's Republic of China. In: [cit. 15.03.2021]. Dostupné z: http://en.moe.gov.cn/documents/reports/201904/t20190418_378692.html

The fate of European treaty ports: a story about Kouang-Tchéou-Wan [online]. 2015 [cit. 07.03.2021]. Dostupné z: <http://www.endofempire.asia/0818-3-the-fate-of-european-treaty-ports-a-story-about-kouang-tcheou-wan-3/>

Seznam obrázků

Obrázek 1- Západní civilizace	16
Obrázek 2 – Institucionální dimenze modernity	17
Obrázek 3 - Mapa kolektivismu - individualismu	20
Obrázek 4 - Mocnosti na čínském území v 19. století.....	34
Obrázek 5 - Pronajaté území Kouang-Tchéou-Wan, r. 1909	58
Obrázek 6 - Meziroční růst HDP	59
Obrázek 7 - Vývoj počtu mezinárodních studentů v Chengdu	64